

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

2021

Dagmar Hausner Gürleyen, DiS

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Dagmar Hausner Gürleyen, DiS

Integrace muslimů v Olomouci

– vnímání české společnosti muslimskými imigranty

Bakalářská práce

vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz, Ph.D.

2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně na základě pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci dne

.....

Dagmar Hausner Gürleyen, DiS

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz, Ph.D., za její obětavé a vstřícné vedení v průběhu psaní práce. Jsem vděčná za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytla. Poděkování také patří celé mé rodině, za podporu ve studiu.

Obsah

Úvod	6
1 Islám a jeho význam	8
1.1 Islám	8
1.2 Muslim	9
1.3 Pilíře islámu	9
1.4 Svatý boj (džihád)	12
1.5 Rodina a její význam pro muslimy	13
2 Muslimové v České republice	15
2.1 První zmínky o muslimech v ČR	15
2.2 Muslimští migranti žijící v České republice	15
3 Integrace muslimů v České republice	17
3.1 Teoretické vymezení pojmu integrace	17
3.2 Současná integrační politika a sociální práce s imigranty v České republice	18
3.3 Názory majoritní skupiny na muslimské migranty v České republice	20
3.4 Prezentace islámu ve školách	22
3.5 Islámské organizace a sdružení v České republice	22
4 Metodologie výzkumného šetření	24
4.1 Výzkumný cíl	24
4.2 Formulování výzkumných otázek	24
4.3 Popis zvolené výzkumné strategie a techniky sběru dat	26
4.4 Způsob výběru výzkumného vzorku	26
4.5 Analýza dat	27
5 Výsledky a interpretace dat	29
5.1 Důvod ke změně	29
5.2 Pomocná ruka	31
5.3 Žít spolu nebo vedle sebe	33
5.4 Lepší, horší ... jsme jiní	34
5.5 Střet s realitou	36
6 Shrnutí empirické části	39
6.1 SVO1: <i>Jaké jsou důvody muslimů žijící v zahraničí pro volbu České republiky jako místa pro život?</i>	39
6.2 SVO2: <i>S čím se museli potýkat muslimové po přistěhování do České republiky?</i>	40

6.3 SVO3: <i>Jaký je postoj české společnosti vůči muslimům?</i>	41
6.4 SVO4: <i>Jaký pohled mají muslimové na Českou republiku a její obyvatele?</i>	42
Závěr	43
Bibliografie	45
Anotace	48

Úvod

K psaní práce na téma integrace muslimů mě, mimo jiné, vedla také skutečnost, že mám za manžela muslima původem z Turecka a máme spolu dvě děti, které dle pravidel islámu jsou po otci také muslimové. Teprve poslední tři roky žijeme v Olomouci a jako rodina jsme společně všichni prošli procesem migrace. Naše osobní zkušenosti mě vedly k tomu, že jsem se rozhodla zjistit s čím se muslimové v Olomouci nejvíc potýkají a výsledky mého výzkumu vidím jako velmi přínosné pro další sociální práci s cizinci žijícími v České republice.

Cílem práce je zjistit, jak vnímají muslimové žijící v Olomouci Českou republiku a její obyvatele.

Vnímání přijímající společnosti je pro integraci imigrantů důležité, protože to ovlivňuje, jak se v dané společnosti cítí, což má vliv na jejich snahu o začlenění do společnosti. Je rozdílné zda imigranti cítí určitou podporu, nebo zda se cítí společností odmítáni. Výzkum vnímám jako významný pro sociální práci, protože může pomoci pochopit, jak postoj majoritní společnosti vůči muslimským imigrantům ovlivňuje jejich proces začlenění a také upozorní na co by se měli sociální pracovníci při práci s touto cílovou skupinou zaměřit v rámci pomoci v integračním procesu.

Práce je standardně rozdělena na konceptuální a empirickou část. V konceptuální části se budu věnovat následujícím tématům: islám a pilíře islámu, muslimové a muslimové v ČR, integrace, integrační politika ČR a specifika integrace muslimů v ČR. Empirická část je založená na kvalitativním výzkumu a použila jsem výzkumnou techniku polostrukturovaného rozhovoru. V empirické části zodpovím na hlavní výzkumnou otázku, kterou jsem si definovala následovně *Jak vnímají muslimové v České republice českou společnost*, se zaměřením na muslimskou komunitu žijící v Olomouci. Empirická část dále obsahuje výsledky analýzy dat a na konci shrnutí celého výzkumného šetření.

Muslimové v České republice je téma, které je, zejména v posledních letech, velmi aktuální. Počet muslimů žijících v ČR každým rokem stoupá, a to mě vede k zamyšlení, jakým způsobem probíhá jejich integrace do naší společnosti. Důvody, proč k nám přicházejí, jsou různé. Někteří zde hledají pracovní uplatnění, jiní přichází z důvodu sloučení rodiny, někteří přichází za vzděláním, další vede touha poznat život v jiné zemi, seznámit se s novou kulturou nebo jen snaha změnit svůj dosavadní životní styl.

Ve své práci jsem se rozhodla zaměřit na muslimy, kteří již v naší zemi žijí, konkrétně na stávající muslimskou komunitu v Olomouci. Vzhledem k tomu, že Česká republika nepatří

mezi země s velkou zkušeností se soužitím cizinců vyznávajících islám, vidím otázku začlenění muslimů jako jedno z aktuálních témat v rámci integrační politiky státu.

1 Islám a jeho význam

V první kapitole chci čtenáře seznámit se základními pojmy, které se pojí s mým tématem práce. Předtím než se budu věnovat důležitému tématu integrace, vnímám jako důležité si nejdříve podrobněji vysvětlit pojmy islám, muslim a význam rodiny pro muslimy. Pro bližší pochopení této skupiny obyvatel je nezbytné porozumět specifikům náboženského vyznání, neboť toto náboženské vyznání ovlivňuje jejich způsob uvažování, životní styl a hodnoty, který se řídí. Pojem Islám či muslim se v České republice skloňuje velmi často s určitým negativním vnímáním, aniž bychom dokázali blíže identifikovat, co se pod těmito pojmy skrývá. Správné pochopení významu těchto pojmů je velice důležité pro vnímání společnosti, která se s muslimskými imigranty setkává a snaží se o jejich začlenění. V následujícím textu tedy nastíním alespoň základní fakta o uvedených termínech.

1.1 Islám

Islám razí víru v jediného Boha Alláha, jehož prorokem je Muhammad. Posvátným jazykem muslimů je arabština a Korán (Qur'an) je posvátná kniha islámu. Pro muslimy je Korán přímým zjevením, slovem božím, které bylo podle tradice zjeveno v arabské podobě Prorokovi prostřednictvím Archanděla Gabriela. První vydání Koránu přeloženého z arabského originálu do češtiny vyšlo na počátku 20. století a k jeho vydání přispěl katolický kněz Ignác Veselý. První část byla vydána v roce 1913 a další, kvůli první světové válce, vydal až v letech 1923 a 1925 Karel Cvrk. Druhý překlad Koránu vyšel 1934 a třetí roku 1972 (Franc, 2014 [online]).

Ve vztahu člověka k Bohu má zásadní význam pět povinností, které označujeme jako pilíře islámu (arkán ad-dín). Těmto pěti pilířům se budu blíže věnovat v další podkapitole.

Jak píše Rovenský (2018) podle Mendela je islám možné chápat přinejmenším ve dvou rovinách. V té první jako nejmladší ze tří náboženských monoteistických systémů vzešlých ze semitského kulturního prostředí a v té druhé jako soubor kulturních projevů vyznavačů islámu, kteří žijí na podstatné části této planety ve více než padesáti zemích světa, jako politické a kulturní dějiny této části světa.

Topinka (2006, s. 9 [online]) ve své pilotní studii píše, že: *„islám je nejen náboženstvím, ale současně i způsobem organizování sociálního řádu. Svět islámu nezná přísné oddělení náboženství od státu. Islám hraje významnou roli v každodenním životě muslimů a současně je politickým prvkem. Stále častěji je možné z řad muslimů slyšet, že stojí morálně výše než společnost Západu, která je materialisticky založená, individualistická a konzumní. Z řad*

některých ochránců lidských práv, politiků či novinářů zase zaznívá kritika některých muslimských zemí a představitelů islámu, jež jsou obviňováni z útlaku žen, sklonu k násilí a tvrdosti trestního práva.“

Dodržovat Boží zákon představuje pro muslimy bezpečně kráčet přímo k Bohu. Jedná se o nařízení, jež by měla být závazná pro každého muslima. Islám nezná hierarchii. To pramení z popírání prostřednictví mezi člověkem a Bohem. Přesto je třeba organizovat záležitosti spojené s věroukou, bohoslužbou, právem, vzděláváním atd., což vykonává vrstva duchovenstva, ti nejznalejší Koránu.

1.2 Muslim

Muslim je vyznavač islámu. Podle Topinky (2016) někteří muslimové v islámu spatřují inspiraci v podobě praktických návodů pro správné žití, jiní v něm nalézají modernizované hodnoty jako demokracii a spravedlivý sociální řád. Základ kolektivní identity muslimů představuje islám. Muslimem se člověk může stát hned po narození (linie jde z otce na děti), to znamená, že pokud se narodí dítě rodičům, kde otec je muslim, je toto dítě automaticky muslim. Druhý způsob, jak se stát muslimem je, když k islámu konvertuje.

Petr Pelikán, který konvertoval k islámu, o sobě píše: „*Nikdy jsem nebyl ani horlivým, ani typickým muslimem. Konvertoval jsem relativně pozdě, tedy v době, kdy už jsem měl vyřešené své pochybnosti a ideové boje. Myslím si, že většina konvertitů to tak nemá a že se muslimy stávají, když ještě hledají sami sebe. Nazval bych se spíše jakýmsi obdivovatelem proroka Muhammada, který sám ví, že není schopen pochopit Boha, a proto rozumově o jeho existenci přinejmenším pochybuje. Když, ale říká Prorok, že bůh existuje, tak mi nezbyvá nic jiného, než to brát a počkat si, jak to dopadne po smrti“ (Rovenský a kol., 2018, s. 175).*

Pelikán také upozorňuje na skutečnost, že: „*podle jednoho z islámských dogmat se každý člověk narodí jako muslim. To, že spousta lidí muslimy nezůstane, je věc jiná, ale není to podle islámu věc vnitřní přirozenosti, nýbrž špatné výchovy“ (Rovenský a kol., 2018, s. 143).*

1.3 Pilíře islámu

Bez dodržování pěti pilířů víry není muslim muslimem, a proto si teď vysvětlíme, co jednotlivé pilíře znamenají v praxi.

Pět pilířů islámu zahrnuje pět základních povinností každého muslima, které musí vůči Bohu splňovat a tvoří je vyznání víry v jediného Boha Alláha (šaháda), modlitba 5 × denně

(salát), náboženská daň (zakát), půst v měsíci ramadánu (sawm) a svatá pouť do Mekky (hadždž).

Vyznání víry – Šaháda

Stát se muslimem může každý, a to vyznáním víry, které zní: „*Ašhadu an lá illáha illa Lláh wa Muhammadan rasúlu Lláh (Vyznávám, že není Boha kromě Boha a Muhammad je posel Boží).*“ Aby člověk mohl konvertovat k islámu, musí toto vyznání být proneseno dvakrát a před dvěma hodnověrnými svědky. Šaháda je klíčovým verbálním vyjádřením pohledu na svět, příslušnosti k islámu, odevzdanosti do vůle boží. Právní věda skutečně stanoví, že kdokoliv pronese šahádu, stává se formálně muslimem, i když ji vyřkl neupřímně. Šaháda provází muslimy po celý život a je podstatnou součástí modlitby (Křikavová, Mendel, Müller, 1990).

Modlitba – Salát

Od Boha nelze v islámu vyprosit nic jiného než správné vedení po správné cestě. Salát je závazný jako podstata vztahu člověka k Bohu (‘ibádát) pro každého dospělého (báligh) a duševně zdravého člověka (‘ágil). Koná se ve stavu rituální čistoty pětkrát denně na koberečku (sadždžáda), nebo na čistém místě za dodržení správného směru k Mekce – istigbál al-gibla (Hájek, Bahbouh, 2016). Muslimové se chodí modlit do mešity kde společná modlitba s jinými věřícími je pro ně velmi důležitá. Pokud jim to možnosti neumožňují, můžou se modlit také v modlitebnách nebo na jakémkoliv místě za podmínky dodržení rituální čistoty místa.

Jak poznamenává Topinka (2016, s. 53) „*Zatímco mešity jsou vnímány jako místa náboženských a sociálních aktivit, zdroje výkladu islámu i záruka pravosti víry, tak modlitebny jsou naopak prostorem a lásky sloužícím pro nezprostředkovanou komunikaci s bohem, místa ztišení a zastavení.*“

Náboženská daň – Zakát

Zakát je náboženská daň – povinná almužna na prospěšné a dobročinné účely. Zakát je povinný, jako byl ve středověkém křesťanství desátek, a vybíral se v pevných sazbách podle zámožnosti každého. Almužna má sloužit chudým, potřebným cestujícím, jako výkupné za zajatce nebo pomoc dlužníkům a další charitativní účely (Lunde, 2004).

Prorok Muhammad ne náhodou učinil almužnu jedním z pilířů víry. Byl to zásadní krok jednak v zájmu upevnění státní moci, jednak k praktickému uskutečňování jeho představ o sociální politice náboženské obce (Křikavová, Mendel, Müller, 1990).

Půst v měsíci ramadánu – Sawm

Od východu do západu slunce je věřícím v průběhu ramadánu zakázáno jíst, pít, kouřit a praktikovat pohlavní styk. Dále jsou zakázány sváry, pomluvy a neslušná slova. Povinnost půstu je platná pro dospělého, duševně a fyzicky zdravého člověka. Ramadán vychází díky lunárnímu kalendáři, kterého se muslimové drží, během let na různá roční období.

V Koránu je napsáno o sexuálním uspokojování v půstu: *„Jest vám dovoleno přiblížit se v noci postní k manželkám svým – ony jsou pro vás oděvem a vy jste oděvem pro ně. Bůh poznal, že křivdíte sami sobě, avšak obrátil se k vám a odpustil vám. Nyní tedy souložte s nimi a usilujte o to, co Bůh vám předepsal. Jezte a pijte až do chvíle, kdy od sebe rozeznáte bílou a černou nit na úsvitu, potom dodržujte plný půst až do noci. A nesouložte s nimi, zatímco se zdržujete v rozjímání v modlitebnách! Toto jsou ohraničení Boží, nepřibližujte se k nim! A takto Bůh činí srozumitelnými znamení svá pro lidi – snad budou bohabojní!“* (Korán 2:187 [online]).

Svatá pout' do Mekky – Hadždž

Hadždž je povinností dospělého, duševně a fyzicky zdravého, a navíc finančně zajištěného muslima, a to alespoň jednou za život. Během pouti je povinný poutní šat (ihrám) a je zakázáno stříhání vlasů, holení, česání, stříhání nehtů, pohlavní styk a rozmařilosti (líčení žen, kouření mužů, jedení zmrzliny a pochutin apod.). Hadždž začíná 7. dne měsíce dhú-l-hidždža, vrcholí 10. dne a končí 13. dne. Poté část poutníků vykoná ještě pout' do Medíny ke hrobu Proroka (Hájek, Bahbouh, 2016).

V předcházejícím textu byly vysvětleny hodnoty a povinnosti muslimů, které by všichni měli ve svém životě uznávat a dodržovat. Vzhledem k velkým odlišnostem v náboženském vyznání mezi křesťany a muslimy a jejich praktikám, kdy je pro muslimy žijící v České republice téměř nemyslitelné aplikovat některé ze svých náboženských povinností, může být proces integrace oboustranně ztížen. Patří sem například pravidelné modlitby, kdy praktikujícím muslimům v pracovním procesu není umožněno zanechat práce v určený čas a jít se modlit, nebo přizpůsobení pracovní doby v období postního měsíce ramadánu. V Olomouci je „mešita“ Al-Firdaus v Ostružnické ulici, která slouží převážně k pátečním modlitbám. Muslimští studenti v Olomouci využívají také modlitebnu na kolejích v Neředíně. Ovšem díky současné nedostačující osvětě islámu a převažujícím negativním názorům na islám se muslimové v České republice mohou cítit nežádoucí.

Pavlíková (2012, s. 23) upozorňuje na skutečnost, že dodržování muslimských tradic je společné pro muslimy bez rozdílu původu jejich mateřské země. „...nejde jen o dodržování

islámských povinností vyplývajících přímo z Koránu, ale také o respektování a praktikování muslimských tradic, pro něž se přímá opora v Koránu nenajde, a jde o způsob života v širším slova smyslu“.

1.4 Svatý boj (džihád)

Vzhledem k tématu této bakalářské práce je nezbytné věnovat se podrobněji také významu slova džihád, protože ovlivňuje pohled občanů České republiky na muslimy a islám.

Islám je v našich zemích často skloňován se slovem džihád, což nejednou lidé spojují s terorismem, který se stal hrozbou na celém světě, a to především díky různým radikálním islámským skupinám, v čele s radikální islámskou teroristickou organizací Islámský stát.

Džihád je někdy také označován za „šestý pilíř“. Nepatří ale k pilířům islámu, přestože někteří ranní učenci ho pro jeho význam chtěli k základním povinnostem přiřadit. Džihád znamená „úsilí, zápas“. Rozlišují se dva druhy, a to velký a malý džihád. Velký džihád znamená boj proti zlu, který všichni muslimové vedou celý život a malý džihád je kolektivní „zákonná válka“, kterou musí legálně vyhlásit chalífa a nepřitelem musí být nevěřící, jejichž území hraničí s islámským. Nevěřící musí být před útokem napřed vyzváni ke konverzi k islámu (Lunde, 2004).

„Nechť tedy bojují na stezce boží ti, kdož kupují za život pozemský život budoucí! A těm, kdož bojují na stezce Boží a budou zabiti, či zvítězí, těm dáme odměnu nesmírnou.“ (Korán 4:74 [online]).

Ve staré Arábii byl zcela přirozený boj jako způsob získávání obživy. S příchodem islámu se bojové praktiky změnilly v boj věřících proti nevěřícím a staly se tak součástí války za šíření islámu. Původně válka vedená za kořistí a získáním území se tím změnila na „svatou válku“. Tradiční islámské zdroje džihádu nevěnují nijak velkou pozornost. Podrobnější výklady definice slova džihád najdeme až v 16. století a zde se autoři shodují, že jde o boj proti nevěřícím cestou jejich zabíjení, zmocňování se jejich majetku a ničení jejich svatyň.

Modernistický výklad uvádí, že v konkrétním případě jde o to, jak všemi prostředky přesvědčit o správnosti islámu a víry v Alláha. Modernisté zároveň tvrdí, že smysl džihádu se vyjeví jen tomu, kdo se do něho zapojí. Nezasvěcení však jednoznačně považují džihád za násilnictví a teror ve jménu víry na pravdu je, že většina výkladů koránu pokládá násilí za legitimní prostředek džihádu až v okamžiku, kdy jsou vyčerpány všechny ostatní způsoby přesvědčování o správnosti víry v Alláha. O tom, zda se džihád projeví formou války nebo

povstání či pouze individualizovanou formou jako jsou sabotáže nebo atentáty rozhodují pouze dané konkrétní okolnosti (Křikavová, Mendel, Müller, 1990).

Arabista a islamolog Miloš Mendel k chápání pojmu džihád v České republice řekl, že *„dnes se u nás už nikdo nezajímá o to, co to je džihád, natož aby si nechal od islamologů nebo jiných informovaných specialistů vysvětlovat, jaké všechny významy má a v Česku se magickým odstrašujícím pojmem stává sám termín islám“* (Rovenský a kol. 2018, s. 127).

Mendel dále upozorňuje na skutečnost, že existují další tři formy džihádu, které se používají v právní literatuře a muslimové je běžně používají ve svém myšlení. Je to džihád srdce, ruky a jazyka. V praxi to vypadá tak, že každý správný muslim by měl žít podle etického ideálu víry, měl by pomáhat bližním a měl by šířit islám (Rovenský a kol., 2018).

V této podkapitole bylo popsáno několik různých pohledů vysvětlujících pojem džihád v jeho historických souvislostech, bylo vysvětleno, že džihád má tři formy (srdce, ruky a jazyka). Někteří autoři jako například Pavlíková (2012) nebo Topinka (2016) upozorňují na skutečnost, že slabá informovanost a současná politická situace v Evropě zahlcené muslimskými uprchlíky vede majoritní společnost k negativnímu postoji vůči islámu a muslimům, který může směřovat až k náboženskému rasismu. Tuto skutečnost muslimové v České republice mohou vnímat jako jednu z překážek pro jejich začlenění do společnosti. Vzhledem k tomu, že je tento proces nutno chápat jako oboustranný, je důležité také porozumět určitým negativním postojům majoritní společnosti, které jsou ovlivněny událostmi jako například útoky muslimských radikálů nebo projevy nerespektování evropské kultury nebo ve vztahu k ženám, které nejsou podle radikálních muslimů dostatečně zahalené.

1.5 Rodina a její význam pro muslimy

Jako muslim se člověk rodí, a konvertovat později k jinému náboženství není běžná životní praxe.

Dle Krebse je *„Rodina prvním modelem společenství, se kterým se dítě setkává a které zásadně determinuje jeho osobní vývoj a vztahy k ostatním osobám, ale i společenským skupinám, je východiskem přenosů specifických modelů chování při vytváření jeho dalších vztahů ve společnosti“* (Krebs a kol., 2015, s. 381).

Rodina je pro muslimy posvátná a je vnímána jako pevný základ, z kterého muslimové čerpají po celý život. Matka je chápána jako královna rodu, která zajišťuje rodinné teplo a otec je vnímán jako hlava, která rodinu živí a má vždy rozhodující slovo převážně v ekonomickém fungování rodiny. Muslimové po celý život projevují velikou úctu ke svým rodičům různými

gesty, které se během jejich života stávají automatickou součástí jejich projevů nejen k rodičům, ale ke všem starším a dalo by se tedy říct zkušenějším. Žádný muslim by například neseděl před svými rodiči s nohou přes nohu, vždy, když přijdou v dospělosti navštívit své rodiče, se s nimi přivítají tak, že jim políbí ruku, kterou si potom jemně přiloží na své čelo, což je chápáno jako projev úcty. Pokud v dospělosti kouří, nikdy by nekouřili v přítomnosti svých rodičů. Hlavně jsou vždy připraveni jim v jakékoliv situaci pomoci. Muslimové zastávají názor, který říká, že pokud se o nás rodiče starají v dětství, vychovávají nás a připraví pro život, máme povinnost se o ně stejným způsobem postarat v jejich stáří a zároveň jim jednou zajistit důstojný odchod na onen svět. Děti totiž mají za úkol postarat se o své rodiče až do smrti.

Jak podotýká Hájek a Habbouh (2016, s. 33) „*Muslimská rodina je chápána šíře a často jde o soužití až tří generací. To s sebou nese výhody vzájemné pomoci a stability, z toho vyplývá též akceptovatelná možnost zásahů do záležitostí jednoho člena rodiny i příbuznými, kteří v Euro-americké společnosti do takových záležitostí zpravidla nezasahují (tety, strýcové, bratrance apod.). Větší důraz je kladen také na věk člena rodiny – čím je starší, tím má větší respekt a úctu. Tento projev úcty ke staršímu je pokládán za dar od Alláha.*“

Topinka popisuje pravidla, kterými se život muslima řídí. Jedním z nich je pravidlo rodiny a zachování úcty k rodičům, a to po celý život. Zde Topinka poukazuje na skutečnost, že pro muslimy je hodnota rodiny velká a pokud ji založí, jsou povinováni se o ni náležitě starat. Založení rodiny v Česku je, na základě jeho výzkumu pro část muslimů plánované, neboť se jim sňatkem otevírá cesta k trvalému pobytu. Muslimové zde vedou rodinný život, ale občas postrádají velkou rodinu, na kterou byli doma zvyklí. Rodina je pro ně ústřední hodnotou, které se přizpůsobuje celkový životní rytmus (Topinka, 2016).

I přes různé rozdíly v rodinných vztazích je z celkového pohledu rodina stejně jako u nás chápána jako důležitá společenská jednotka, která plní čtyři významné funkce – biologickou, výchovnou, ekonomickou a sociální.

V této kapitole jsme se podrobněji věnovali objasnění pojmů islám, muslim a muslimská rodina. Objasnili jsme si muslimské tradice a jejich dodržování, které je společné pro všechny muslimy, a to nejen tradic které vyplývají přímo z Koránu, ale také o způsob života v širším slova smyslu. Vysvětlili jsme si že pro začlenění muslimských imigrantů do české společnosti je potřeba aby majoritní společnost porozuměla islámu a muslimským tradicím stejně tak, jako je potřeba aby muslimští imigranti respektovali odlišnosti v nové společnosti.

2 Muslimové v České republice

Pro naplnění cíle této práce je nezbytné přiblížit v historických souvislostech život muslimů v České republice. V této kapitole se zaměřím na příchod prvních muslimů na naše území a dále na současnost muslimských migrantů žijící v České republice.

2.1 První zmínky o muslimech v ČR

Přítomnost muslimů v ČR je spíše novodobou záležitostí. Muslimové se zde v minulosti moc nevyskytovali a přítomnost islámu neměla na společnost téměř žádný vliv. První muslimové se tady usazovali v období Rakouska-Uherska po anektování Bosny a Hercegoviny v roce 1908. Desítky muslimů se stěhovaly do Rakouska, hodně právě na území dnešní České republiky. Miloš Mendel upřesňuje, že většina z nich přišla na Moravu, někteří pracovali například u Bati ve Zlíně, ostatní si otevírali například kavárny. Později k nim přibyli také Albánci, dále lidé z Kavkazu a Tataři, kteří utíkali ze SSSR. Všichni muslimové se v té době poměrně dobře integrovali (Rovenský a kol., 2018).

Po rozpadu monarchie se někteří muslimové stali obyvateli nově vzniklé Československé republiky. Muslimská obec se zde utvářela od poloviny třicátých let 20. století a v období Protektorátu Čech a Moravy byla Muslimská náboženská obec uznána nařízením Presidia Ministerské rady, ale poválečnými Benešovými dekrety toto uznání opět ztratilo platnost. Od poloviny 50. let se Československo stalo důležitým partnerem arabských zemí, které svoji zahraniční politiku výrazněji orientovaly na SSSR, což bylo důvodem zvýšení počtu muslimů. Od 60. do 80. let v Československu studovaly stovky studentů ze “spřátelených” islámských zemí, z nichž někteří zde založili rodinu a usadili se zde natrvalo. K oživení aktivit muslimů došlo po roce 1989. Založili několik vlastních organizací, které byly časem zaregistrovány a získaly tak právní status (Topinka, 2016).

2.2 Muslimští migranti žijící v České republice

Topinka (2016) poukazuje na fakt, že údaje o počtu muslimů žijících v České republice nejsou jednotné. Nedisponujeme žádnými přesnými statistikami. Konkrétní informace o počtu muslimů žijících na území ČR nám přináší statistická zjišťování Českého statistického úřadu (ČSÚ) v rámci Sčítání lidu domů a bytů (SLDB), které se provádí jedenkrát za deset let, ale i tak je údaj o religiozitě nepovinný. To vyplývá z Listiny základních práv a svobod

a z antidiskriminačního zákona. Dále také od roku 2018 začalo platit Obecné nařízení o osobní ochraně údajů (GDPR), které přímo stanovuje pravidla pro zpracování osobních údajů. Úřad pro ochranu osobních údajů uvádí, že některé osobní údaje mohou subjekt údajů poškodit ve společnosti nebo mohou být příčinou jeho diskriminace. Z tohoto důvodu se za citlivé údaje mimo jiné považují údaje o rasovém či etnickém původu či náboženském vyznání (Úřad pro ochranu osobních údajů, online).

Topinka (2016, s. 49) uvádí, že při sčítání lidu v roce 2011 se k islámu přihlásilo celkem 3 358 muslimů. „*Detailnější pohled na rozprostření muslimů v rámci ČR podle výsledků SLDB z roku 2011, přináší jejich zastoupení ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Správní obvod ORP Brno v roce 2011 obývalo 306 muslimů, čímž se řadí na první místo mezi SO ORP. Dalšími SO ORP s početnějším zastoupením muslimů jsou SO ORP Pardubice (120 osob), SO ORP Plzeň (119 osob), SO ORP Teplice (88 osob), SO ORP Ostrava (79 osob), SO ORP Karlovy Vary (79 osob) a SO ORP Černošice (72 osob)*“.

Kmoníček uvádí, že „...konzervativní odhady mluví ve skutečnosti o 10 až 20 tisících příslušníků islámu podle metodiky počítání. To znamená, že islám aktivně, třeba jen v té kulturní formě vyznává 0,1 – 0,2 procenta obyvatel České republiky“ (Rovenský a kol., 2018, s. 59). Další sčítání lidu proběhne v roce 2021 ve dnech 27. 3.–11. 5. a lze předpokládat, že se počet muslimů zvýší.

V Olomouckém okrese bylo ke dni 28. 2. 2021 registrováno na přechodném nebo trvalém pobytu 9 občanů Ázerbájdžánu, 19 občanů Bosny a Hercegoviny, 21 občanů Egypta, 21 občanů Iráku, 35 občanů Iránu, 11 občanů Jemenu, 47 občanů Kazachstánu, 34 občanů Kosova, 11 občanů Maroka, 17 občanů Pákistánu, 16 občanů Tuniska a 41 občanů Turecka (Ministerstvo vnitra České republiky [online]). Přestože uvedené země jsou zeměmi kde převládá islám, neznamena to, že všichni imigranti z těchto zemí musí být muslimové nebo praktikující muslimové. Uvedená čísla nám udávají pouze přibližný odhad kolik muslimů žije v Olomouckém okrese a můžeme předpokládat, že muslimů je zde daleko více. Patří sem například muslimové, kteří mohou pocházet z jiných než uvedených zemí, dále také muslimové, kteří v České republice získali státní občanství a jejich děti.

Muslimů v České republice nežije mnoho a sami si tento fakt dobře uvědomují. To, že je o nich v České republice nedostatečné povědomí, vnímají tak, že mají za úkol, aby informovali o své kultuře a o svém náboženství. Současně upozorňují i na to, že vůle k pochopení musí být oboustranná. Jejich tolerance k slabým projevům rasismu u české populace je však poměrně velká a tuto skutečnost omlouvají nedostatečnou informovaností. (Pavlíková, 2012).

3 Integrace muslimů v České republice

V této části práce bude vysvětlen pojem integrace se zaměřením na současnou migrační a integrační politiku České republiky. Tato část práce je důležitá pro naplnění cíle práce.

3.1 Teoretické vymezení pojmu integrace

Integrací se zabývá mnoho autorů a existuje mnoho definic pro pojem integrace. Mimo jiné je tento pojem definován v „*Koncepci integrace cizinců – Ve vzájemném respektu*“.

V této koncepci najdeme definici, že „*integrace je dlouhodobý proces začleňování cizinců do společnosti, na kterém se nezbytně podílejí jak cizinci, tak majoritní společnost...je procesem dvoustranným, případně i trojstranným...*“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu [online]).

Jiní autoři integrací rozumí dlouhodobý a kontinuální proces zaměřený na právní, sociální a hospodářské začlenění migrantů. Z hlediska práva je podstatný rozsah oprávnění, která cizinci nová země nabízí. Z hlediska ekonomického by práva měla cizince mobilizovat k tomu, aby si mohl zabezpečit živobytí, respektive aby se stal soběstačným a případně se vymanil z možné počáteční závislosti na různých formách mimořádné státní podpory. Platí, že imigranti, kterým se nedaří aktivně participovat na ekonomickém životě a jejich životní úroveň je výrazně nižší než obvyklá životní úroveň v hostitelské zemi, se nemohou úspěšně integrovat. Z hlediska sociálního pak úspěšná integrace umožňuje cizincům aktivní účast na životě komunity. Posílení schopnosti a možnosti imigrantů vybudovat si v nové zemi zázemí a začít žít soběstačný život je považováno za jeden z klíčových nástrojů úspěšné integrace (Dvořáková, Hervertová, Horská, Mourečková, 2008).

Dle Topinky (2006 [online]) se integrace stupňuje podle míry – od částečné až po úplnou, kdy integrací rozumíme proces začlenění se jako plnohodnotného do společnosti. Dále integraci migrantů můžeme sledovat ve dvou procesních dimenzích, a to do společnosti z pohledu makrostruktur nebo v kontextu každodenní sociální interakce.

Na úrovni makrostruktur lze integraci imigrantů rozlišit na:

- *sociální (včetně sídelní), která zahrnuje oblast bydlení, trvalého usídlení, délku pobytu, kvalitu a místo bydlení, prostorovou mobilitu, zdravotní péči, sociální zabezpečení a sjednocování rodin;*

- *kulturní, která se týká oblasti jazyka, komunikace, vzdělávání a udržování tradic, náboženství a etnicity;*
- *ekonomickou, která se vztahuje k trhu práce, přístupu na něj a ekonomického postavení;*
- *politickou, kterou tvoří volební právo, přístup k veřejným službám, participace na rozhodování a formy veřejného sebevyjádření (Topinka, 2006, s. 27 [online]).*

3.2 Současná integrační politika a sociální práce s imigranty v České republice

V této části se seznámíme s integrační politikou České republiky a s možnostmi pomoci imigrantům, kteří se zde rozhodli usadit. Se vstupem České republiky do EU a následnou stoupající životní úrovní se i Česká republika stala cílovou zemí legální migrace i žadatelů o azyl. Vzhledem k odlišnostem mezi těmito imigranty a majoritní společností je sociální práce s imigranty velice citlivé téma a proto si tuto práci přiblížíme.

Jak se uvádí ve Zprávě o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2018, je migrační politika ČR pevně zakotvena v rámci společných politik Evropské unie a její provádění do značné míry vyplývá ze společných právních nástrojů EU. Strategie migrační politiky reaguje na současnou diskuzi k tomuto tématu a její zásady jasně vyjadřují postoje a priority ČR v této oblasti:

- zajistit občanům klidné soužití s cizinci, a díky účinné integraci zabránit vzniku negativních sociálních jevů;
- zajistit bezpečnost svých občanů a efektivní vynucování práva v oblasti nelegální migrace, návratové politiky a organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím a obchodováním s lidmi;
- dostát svým závazkům v oblasti azylu;
- pomáhat uprchlíkům v zahraničí a předcházet tak dalšímu rozvoji migrační krize;
- udržet výhody volného pohybu osob v rámci EU a schengenského prostoru;
- podporovat legální migraci v souvislosti s potřebami trhu práce;
- dostát svým mezinárodním a evropským závazkům a aktivně se podílet na hledání společných řešení.

Integrační politika směřuje k podpoře soběstačnosti cizinců tak, aby byli schopni důstojného života v ČR a sami sebe dokázali vnímat jako součást této společnosti, znali svá práva a povinnosti, orientovali se ve zvyklostech a způsobu života v novém prostředí, byli schopni

komunikovat v češtině, byli sociálně i ekonomicky samostatní a soběstační a měli dostatek informací o tom, kde v případě potřeby naleznou pomoc a podporu (Ministerstvo vnitra České republiky, online).

Pastrňák (2008) připomíná skutečnost, že cílem sociální práce je poskytování sociálních služeb jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám. Tyto služby jsou poskytovány za účelem pomoci klientům vyrovnat se s různými životními změnami a problémy a přispět tak ke zlepšení jejich životní situace. Sociální pracovníci, kteří pracují s imigranty mají práci ztíženou, neboť se s nimi velice často nemluví jejich mateřským jazykem a neznají jejich kulturní a náboženské zvyklosti.

„V sociální práci s etnicky odlišnými klienty je nutno brát ohled na rozdílnost v očekávání dané kulturou v níž jsme byli vychováni. Například u ženy z muslimské kultury dochází k separaci rodinného a pracovního života a je od ní požadováno především plnění úkolů spojených s mateřstvím a rodinným životem“ (Pastrňák, 2008, s. 40).

V etickém kodexu sociálních pracovníků se píše, že *„sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu, či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, pohlaví, rodinný stav, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti“* (Etický kodex sociálních pracovníků ČR [online]).

Praktická podpora integrace cizinců začala v roce 2009, kdy Ministerstvo vnitra ČR otevřelo první Centra na podporu integrace cizinců a v současnosti Integrovaná centra již působí ve všech krajích. Centra na podporu integrace cizinců založená ministerstvem vnitra pracují pouze s cizinci ze třetích zemí jejichž velkou částí jsou cizinci z muslimských zemí. Problematikou začlenění muslimských imigrantů se ve svých pracích zabývá Daniel Topinka, který také na žádost Ministerstva vnitra ČR vytvořil v roce 2006 velmi zajímavou pilotní studii na téma integrace muslimů v České republice.

Integraci cizinců se v české republice věnují také různé neziskové organizace. Patří mezi ně Charita České republiky, Sdružení občanů zabývající se emigranty, Centrum pro integraci cizinců, Poradna pro integraci, Sdružení pro integraci a migraci, Organizace pro pomoc uprchlíkům aj.

Velmi důležitou součástí sociální práce s migranty v České republice jsou také Nestátní neziskové organizace. Tyto organizace poskytují převážně odborné sociální poradenství. Tyto organizace bohužel nejsou schopny pokrýt všechny typy služeb a musí spolupracovat také s jinými službami, které, ale ne všechny, bývají pro migranty otevřené. Migranty v přístupu k sociálním službám limituje převážně pobytový status a neznalost českého jazyka (Integrace

cizinců v Česku z pohledu nevládních organizací [online]). Patří sem Poradna pro integraci, Charita Česká republika, Sdružení občanů zabývajících se emigranty, Centrum pro integraci cizinců, Sdružení pro integraci a migraci, Organizace pro pomoc uprchlíkům, aj. Cizincům je k dispozici imigrační portál, telefonní linka a množství informačních letáků. Jak zmiňuje ve svém článku Agnieszka Zogata-Kusz, dle Uhlíkové (2017), mezi role sociálního pracovníka v této problematice patří mimo jiné: „*akulturační poradce připravující klienty na setkání s českou společností a její kulturou*“ (Časopis Sociální práce, 2020 [online]).

Integrace muslimských imigrantů je v České republice považovaná za velký a složitý problém, a to převážně z důvodu možných konfliktních situací. Na složitosti mu přidává také mediální obraz muslimů a různé kampaně a petice proti muslimům stejně jako volební hesla některých našich politiků. Mendel hovoří o tom, že se „*nikde neprobírá společenský diskurs kolem islámu tak primitivním způsobem, jak je tomu v České republice. Ten ochotně přizívají politici, intelektuálové i někteří novináři. Je to dáno hlavně tím, že u nás skoro žádní muslimové nejsou, a proto tu o nich může každý říkat jakékoliv hlouposti, z nichž mnohé jsou žalovatelné*“ (Rovenský a kol., 2018, s. 118).

Názorům majoritní společnosti na muslimy a mediálnímu obrazu muslimů se budu více věnovat v následující kapitole.

3.3 Názory majoritní skupiny na muslimské migranty v České republice

Jedním z významných faktorů pro integraci do společnosti je postoj majority vůči minoritě, kterými jsou pro potřeby této práce muslimové. Migrující muslimové se v České republice trvale usazují a zde nastává otázka, za jakých podmínek se stanou muslimové součástí života české společnosti. Postoj společnosti je reflektován v názorech prezentovaných majoritou, proto následující text bude věnován těmto názorům.

Daniel Topinka (2006 [online]) se ve své studii zmiňuje o faktu, že muslimové čelí pozornosti médií. Upozorňuje na skutečnost, že na internetu nalezneme několik webových stránek, které se věnují islámu. Jedná se o stránky, které jsou laděny islamofobně a jsou primárně zaměřeny na kritiku islámu (pravdaoislam.cz, euarabia.cz). Autoři stránek si dle Topinky kladou za cíl zpřístupnit veřejnosti informace o islámu, který je označen za hrozbu demokracie, svobody jednotlivce a celosvětový problém. Média podle něj produkují stereotypní obraz, který k čitelnosti české muslimské komunity nepřispívá. Muslimové jsou představováni zprostředkovaně, vesměs ve spojení s nějakým konfliktem nebo prostřednictvím

vztahu Čechů k nim. Jsou vykresleni jako cizinci, jejichž odlišnosti působí negativně a jejich běžný život je reflektován minimálně.

Z průzkumu agentury Median pro iDNES.cz, který se uskutečnil v roce 2018, vyplývá, že většina Čechů má vůči zdejším muslimům výhrady a nechtějí je mít ve své blízkosti. Zhruba pětina lidí by jim nezaručila takřka žádná práva. Fakt, že většina Čechů nemá k muslimům příznivý postoj, se projevil i v odpovědích na otázku, co by respondenti vyznavačům islámu v Česku dovolili.

Nejvíce lidí se stavělo proti tomu, aby tu muslimové mohli stavět mešity a zřizovat vlastní školy. Proti tomu se shodně ohradilo 77 procent dotázaných. Většina lidí také nechce, aby muslimové mohli v Česku dodržovat tradice spojené s jejich vyznáním a kulturou, sdružovat se v mešitách a komunitních centrech, či žádat o české občanství. Část respondentů se postavila i proti tomu, aby muslimové mohli vyznávat islámskou víru, volit, pokud získají české občanství, nebo dokonce uzavírat sňatky s Čechy (iDnes.cz [online]).

Novinář a zahraniční zpravodaj Břetislav Tureček na otázku co si myslí o tvrzení, že islám do Česka nepatří odpovídá: „*Víte, to jsou takové fráze s nulovým dopadem. Chci tady uprchlíky – nechci tady uprchlíky. Islám do Evropy nepatří – islám do Evropy patří. Jsou bezpředmětné, protože uprchlíci do Evropy stejně míří, jsou tady a budou tady, stejně jako islám. Navíc, když se nám muslimové hodili, tak nám nevadili*“ (Rovenský a kol., 2018, s. 223).

V táhle souvislosti také připomíná skutečnost, že v první světové válce vlastně bojovali muslimští vojáci na naší straně. Bylo to za Rakouska Uherska v boji proti Rusku, kdy Vídeň v letech 1915–1916 pozvala osmanské vojáky pro doplnění své linie, kteří bojovali například v Haliči nebo Rumunsku. Důvodem k povolání osmanského vojska byl mimo jiné také fakt, že Češi ve velkém dezertovali k Rusům. Zranění vojáci se u nás často léčili v lazaretech v Pardubicích, Břeclavi a Olomouci a zde také umírali. Moc se o tom nemluví a jen málo lidí ví, že v Olomouci je velký vojenský hřbitov, kde je hodně osmanských vojáků pohřbeno (Rovenský a kol., 2018).

Dle Pavlíkové (2012, s. 42-43) si muslimové žijící v České republice uvědomují, že informace o islámu zde bývají často jednostranné nebo prostřednictvím filmů kde je hlavním tématem terorismus a nepřitelem muslim. „*Muslimové se domnívají, že nejde o prvoplánové nepřátelství veřejnosti vůči nim a islámu, ale o mediální masáž, a tudíž šance na změnu a přijetí českou společností existuje.*“

3.4 Prezentace islámu ve školách

V souvislosti s mediálním obrazem islámu a muslimů v České republice je nutné si také přiblížit jakým způsobem a v jakém rozsahu se islám prezentuje ve školách.

Pedagogové ve školách musí umět reagovat a vysvětlovat téma tak, aby bylo srozumitelné. Dle Topinky (2016) lidé čerpají informace především z médií a k vytvoření vlastního postoje se jako jeden z hlavních zdrojů radí učební texty používané pro výuku na základních školách. Texty ze základních škol považuje Topinka, za velmi zásadní, protože poskytují v podstatě první informace o světě islámu. Zde poukazuje na výzkum provedený v roce 2015 autory Filipem Polonským a Josefem Novotným, kde na základě čtyřiceti učebnic dějepisu, zeměpisu a společenských věd bylo zjištěno, že v učebnicích je poměrně málo informací o islámu a také je upozorněno na skutečnost, že autoři disponují nedostatečnou citlivostí vůči různým areálům v islámském světě a často ztotožňují islám s arabskou kulturou.

Topinka zjistil, že nejkomplexnější pohled na islám poskytuje učebnice zeměpisu pro 7. ročník základní školy a to v souvislosti s učivem o regionech Afriky a Asie. Nejčastější témata, která se v souvislosti s islámem v učebnicích objevují jsou válečné konflikty stejně jako terorismus a islámské organizace. Dále v učebnicích konstatují jiné postavení žen v islámském světě a diskutuje se o postavení žen ve světě. V učebnicích se zmiňuje také nerostné bohatství islámských zemí, zejména ropy v Perském zálivu. Většina učebnic obsahuje převážně faktografické údaje o islámu, jako jsou okolnosti vzniku islámu, základní pojmy islámské víry a islám zmiňují v kontextu dalších dvou monoteistických světových náboženství. Islám je představen jako jedno ze světových monoteistických náboženství a často je poukazováno na společné body s křesťanstvím i judaismem (Topinka, 2016).

3.5 Islámské organizace a sdružení v České republice

Jak již bylo zmíněno, po roce 1989 došlo k oživení aktivit muslimů a muslimové žijící v České republice začali utvářet vlastní organizace, které byly časem zaregistrovány a získaly tak právní status. V této části se seznámíme jaké islámské organizace a sdružení u nás fungují.

Ústředí muslimských obcí (ÚMO) je hlavní a zastřešující organizací, která zastřešuje Islámskou nadaci v Praze, Islámskou nadaci v Brně, Islámské centrum v Praze a Islámské centrum v Teplicích.

První stopy islámské komunity v novodobé české historii sahají do období Rakouska-Uherska, do roku 1908, kdy sunitský islám byl vyhlášen jako další státní náboženství, a to se

všemi právními důsledky. V roce 1934 počaly vleklé snahy o uznání muslimské obce československým právním řádem, což se ani do počátku okupace nacistickým Německem nepodařilo. K oficiálnímu uznání obce došlo až v roce 1941, ale všechny právní úpravy z období Protektorátu Čechy Morava byly zrušeny dekrety prezidenta republiky E. Beneše z roku 1945. Po dlouhé době nastal zlom až v roce 2004 a ÚMO bylo uznáno vládou České republiky prvním stupněm registrace dle zákona o církvích a náboženských společnostech. V roce 2006 vedení ÚMO žádalo, aby mu byla umožněna registrace 2. stupně, která s sebou nese přiznání tzv. zvláštních práv (na církevní sňatek, školy a duchovní služby). To však bylo vládou zamítnuto a do současnosti registrace nebyla umožněna (ÚMO, Historie [online]).

Islámská nadace v Praze a Brně jsou neziskové organizace zajišťující provoz islámského centra (mešity), charitativní činnost a osvětovou činnost. Patří sem například zajištění pravidelného konání pátečních bohoslužeb, výuka arabštiny a výuka dětí, islámské sňatky, pohřby a rituální obřízka chlapců. Dále je zde zajištěna pravidelná večere přerušující půst v měsíci ramadánu a oslavy všech muslimských svátků. Darované finanční prostředky jsou využívány na pomoc sociálně slabším rodinám a jednotlivcům, někdy je z této pomoci hrazen finanční zákrok neplacený zdravotní pojišťovnou, ubytování potřebným muslimům nebo nutné cestovní náklady (Topinka, 2016).

Jazyková škola a modlitebna Alfirdaus v Praze patří mezi významné muslimské organizace, které poskytují modlitební prostoty pro muslimy. Škola se věnuje výuce jazyků, pořádání kurzů, školení, překladatelství a tlumočení. Překládají mimo jiné české a anglické výukové materiály pro děti do arabského jazyka. Firma disponuje také vyhrazenými prostory pro děti a provozuje školku (Topinka, 2016).

K dalším vzniklým muslimským organizacím patří dále Muslimská unie, Liga českých muslimů, Svaz muslimských studentů.

4 Metodologie výzkumného šetření

Ve své bakalářské práci se zabývám tématem integrace muslimů, které se jeví především v posledních letech vlivem tzv. migrační krize, jako velmi aktuální. Výzkumem chci přiblížit proces integrace muslimů žijících v Olomouci do české společnosti. Dané téma vnímám jako užitečné z více hledisek. Ať už jde o sociální politiku státu zaměřenou na integraci cizinců – ekonomickou podporu, podporu při začlenění cizinců do majoritní společnosti, začlenění žáků do českého vzdělávacího systému, tak může být i vodítkem pro státní i nestátní organizace zabývající se obecně problematikou cizinců v České republice. Ve své práci tak přiblížím proces integrace z pohledu přímých účastníků tohoto fenoménu, včetně jejich postřehů ze vzájemného soužití s majoritou. Přímá zkušenost se střetnutím osobního přesvědčení o platnosti mé kultury a kultury většinové společnosti tak přináší do mé práce určitou autentičnost danou prožitou zkušeností.

4.1 Výzkumný cíl

Cílem výzkumu je poskytnout informace o stavu začleňování muslimů žijících v Olomouci do české společnosti a mezi další obyvatele České republiky.

4.2 Formulování výzkumných otázek

Hlavní výzkumnou otázku a následně jednotlivé specifické výzkumné otázky jsem volila vzhledem k cíli, který jsem si ve své práci vytyčila. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak vnímají muslimové žijící v Olomouci Českou republiku a její obyvatele. Považovala jsem za důležité poznat, jak vnímají nejen Českou republiku jsem jako celek, ale také jejich obyvatele, zvyky a životní styl. Pochopení těchto skutečností, které k životu v České republice nezaměnitelně patří je důležité k snadnějšímu začlenění do majoritní společnosti. Vzhledem k tomu, že integrace je chápána jako oboustranný proces je pro sociální pracovníky důležité nejen pochopit kulturu a zvyky imigrantů, ale také pomoci jim v pochopení tradic, zvyků a životního stylu v České republice a usnadnit jim jejich integrační proces nejen v rovině právní, ale také v rovině osobní. Zvolila jsem proto k hlavní výzkumné otázce několik dílčích otázek, které samotný proces rozvádějí do dalších aspektů, důležitých pro pochopení celého aktu integrace.

Hlavní výzkumná otázka

HVO: *Jak vnímají muslimští imigranti žijící v Olomouci českou společnost?*

Hlavní výzkumnou otázku jsem rozložila do čtyř specifických výzkumných otázek:

SVO1: *Jaké jsou důvody muslimů žijících v zahraničí pro volbu České republiky jako místa pro život?*

Tazatelské otázky:

Kdy jste poprvé navštívil/a Českou republiku?

Co bylo důvodem, proč jste si zvolil/a Českou republiku jako místo pro další život?

Bylo rozhodnutí k přestěhování pozitivně přijato i dalšími členy rodiny?

Měl/a jste před samotným stěhováním představu o životě v České republice?

Měl/a jste v České republice nějaké známé či přátele, kteří Vás uvedli do fungování majoritní společnosti?

SVO2: *S čím se museli potýkat muslimové po přistěhování do České republiky?*

Tazatelské otázky:

Co Vás nejvíce překvapilo – jak pozitivně, tak negativně?

Objevilo se něco, co pro Vás bylo natolik těžké, že jste zvažoval/a návrat zpět do rodné země?

Jaká byla reakce na stěhování u vašeho partnera, dětí? Potýkali se s problémy, které jste vzájemně řešili?

Existuje, dle Vaše názoru, dostatečná podpora státu pro cizince, kteří se rozhodli žít v naší republice?

Byla pro Vás v momentě přistěhování důležitá ekonomická podpora nebo jste již měl/a zajištěný způsob obživy?

SVO3: *Jaký je postoj české společnosti vůči muslimům?*

Tazatelské otázky:

Setkal jste se s projevy odmítání či přímo rasismu?

Snažíte se o bližší seznámení s majoritou nebo se sdružujete spíše s lidmi stejného vyznání a myšlení?

Jak zpětně vnímáte svoje představy o České republice v kontextu denní reality?

SVO4: *Jak vnímáte Českou republiku z pohledu člověka, který se zde rozhodl žít?*

Tazatelské otázky:

Jak zpětně vnímáte svoje představy o České republice v kontextu denní reality?

Došlo u Vás k určité změně v myšlení nebo chování?

Máte pocit, že je česká společnost otevřená k jiným projevům vyznání?

Navštívil/a jste v České republice již nějakou mešitu? Pociťujete absenci mešity v Olomouci?

Chtěl/a byste ještě uvést něco, co je pro Vás podstatné a já jsem o tom v rozhovoru nezmínila?

4.3 Popis zvolené výzkumné strategie a techniky sběru dat

V rámci svého výzkumného šetření jsem se obrátila na muslimy, kteří prošli procesem migrace z rodné země do České republiky. Jako techniku sběru dat jsem si zvolila rozhovor, pomocí kterého jsem se snažila získat informace o tom, jak samotný proces vnímali, s jakými překážkami se museli potýkat a jaký mají pohled na Českou republiku a její obyvatele. Pro svůj výzkum jsem zvolila kvalitativní přístup, proto jsem si na počátku svého výzkumného šetření nestanovila žádné hypotézy, ale danému fenoménu jsem se snažila proniknout do hloubky. Podstatou kvalitativního výzkumu je totiž do široka rozprostřený sběr informací, při kterém do hloubky zkoumáme určitý široce definovaný jev (Švaříček, Šed'ová, 2007). Po nasbírání maximálního množství informací pak výzkumník pátrá po pravidelnostech vyskytujících se v nasbíraných datech a formuluje nové teorie či hypotézy (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Vzhledem k tomu, že jsem chtěla získat od respondentů detailní informace, zvolila jsem jako techniku sběru dat hloubkový polostrukturovaný rozhovor, který vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek. Hloubkový rozhovor je výsledkem spolupráce mezi výzkumníkem a respondentem, nejde však o vztah rovnocenný, jde spíše o nesouměrnost moci (Švaříček, Šed'ová, 2007). Naslouchání a vyprávění tvoří hlavní metodu sběru dat v kvalitativním výzkumu (Hendl, 2008).

4.4 Způsob výběru výzkumného vzorku

Jako způsob výběru svého výzkumného vzorku jsem zvolila metodu záměrného výběru, který může být označen také jako metoda účelového vzorku. Jde o nejrozšířenější metodu výběru,

s jakou se v kvalitativním výzkumu setkáváme. Jde o metodu, kdy cíleně vyhledáváme účastníky výzkumu podle určitých vlastností. Kritériem výběru je vlastnost či příslušnost k určité sociální nebo jiné skupině. Ve vzorku tedy použijeme pouze ty respondenty, kteří splňují námi daná kritéria a jsou současně ochotni zapojit se do výzkumu (Miovský, 2006).

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na muslimy, kteří žijí v České republice, kam migrovali ze své rodné země. Proces migrace a příslušnost k muslimskému vyznání, byly jedinými kritérii, které jsem si ve svém výzkumu stanovila. Moji respondenti žijí v Olomouci, mají různé pohlaví, vzdělání, věk, rodinný stav či zaměstnání.

V rámci svého výzkumu jsem udělala rozhovor se šesti respondenty, u kterých uvedu následně krátkou charakteristiku. Jednou z etických otázek výzkumu je zachování anonymity účastníků výzkumu, proto jsem svoje respondenty označila pouze písmeny (Gavora, 2010).

1. respondent – muž A, 38 let, ženatý, pracuje jako překladatel, dvě děti, pochází z Tuniska, manželka je také z Tuniska.
2. respondent – žena A, 26 let, vdaná, nepracuje, rodinu živí manžel, bezdětná, pochází z Makedonie, manžel také pochází z Makedonie.
3. respondent – muž B, 24 let, ženatý, bezdětný, pochází z Maroka, manželka je z České republiky, prozatím živí rodinu spíše ona.
4. respondent – žena B, 22 let, svobodná, pochází z Turecka, studovala na VŠ v rámci projektu Erasmus, následně zde zůstala.
5. respondent – žena C, 28 let, vdaná, jedno dítě, pochází z Uzbekistánu, vdaná za Ukrajince.
6. respondent – muž C, 46 let, ženatý, dvě děti, pochází z Turecka, podniká, manželka je z České republiky.

4.5 Analýza dat

Rozhovory, které jsem v rámci svého rozhovoru realizovala, jsem nahrávala na diktafon a následně přepisovala. Rozhovory byly vedeny v angličtině a následně přeloženy.

Audiozáznam je autentický a zachytí veškeré kvality mluveného slova, které bychom jinak mohli přehlédnout. Při samotném rozhovoru se tedy můžeme soustředit pouze na respondenta a poznámky si děláme pouze pro své potřeby, bez nutnosti zapsat vše, co bylo řečeno (Miovský, 2006).

Pro samotnou analýzu dat jsem využila otevřené kódování, které bývá využíváno v široké škále kvalitativních projektů. Samotné kódování textu probíhá tak, že přepsaný text rozdělíme

na jednotky. Jednotkou může být slovo, věta, odstavec a každé takové jednotce přidělíme kód, který ji bude vystihovat. Pro kódování jsem využila metodu papír a tužka, což znamená, že jsem ručně analyzovala každou část rozhovoru (Švaříček, Šed'ová, 2007). Po nakódování všech rozhovorů jsem si jednotlivé kódy vypsala a začala je skládat k sobě podle významu, který měly. Jakmile jsem měla pohromadě skupiny kódů, které měly podobný význam, došlo k vytvoření jednotlivých kategorií. Vztah mezi jednotlivými kategoriemi a jejich popis se nazývá kostra analytického příběhu a jejím hlavním účelem je formulovat klíčová tvrzení, na která výzkumník přišel. (Švaříček, Šed'ová, 2007).

5 Výsledky a interpretace dat

V následující kapitole představím výsledky mého výzkumného šetření, které vznikly na podkladě získaných dat. Na základě jednotlivých kategorií, které jsem sestavila z kódů získaných v otevřeném kódování, jsem navrhla kostru analytického příběhu, která poukazuje na vztahy mezi mými kategoriemi.

Primárním tématem bylo vnímání České republiky a jejich občanů z perspektivy muslimských imigrantů žijících v Olomouci. V každém rozhovoru jsem na podkladě kódů určila kategorie, které jsem následně provázala se všemi rozhovory a stanovila si výsledný obraz svého výzkumu.

Výsledné kategorie:

Důvod ke změně – Lepší život pro rodinu, Šel jsem za ženou, Rozhodl manžel, Láska na první pohled, Sloučení rodiny

Pomocná ruka – Problém s angličtinou, Živila nás manželka, Zvládli jsme to sami, Máme české příbuzné, Kontakty z dřívější doby, Dlouhá cesta k pomoci státu

Žít spolu nebo vedle sebe – Snaha o začlenění, Nevyhledávám muslimy, Kontakty se všemi, Držíme se našich, Mám přátele všude, Vše pro dceru

Lepší, horší jsme jiní – Rodina až na posledním místě, Aktivita každý den, Bez víry v cokoliv, Smutná společnost, Bavit se s alkoholem, Pro děti vše

Střet s realitou – Vše je naplánované, Země úředníků, Všechno podle sebe, Takovou ženou být, Věděla jsem, jaké to bude, Všechno se mi plní

Jednotlivé kategorie mají přímou souvislost nejen s hlavním zkoumaným fenoménem – vnímání české společnosti a českých občanů z pohledu muslimských imigrantů, ale také vzájemně mezi sebou. Každá z výše uvedených kategorií je součástí skládačky, na konci které vidíme individuální a jedinečný příběh jednotlivce, rodiny, minority.

5.1 Důvod ke změně

Téměř každý člověk je spjatý s místem, kde se narodil a které mu přináší určitý pocit bezpečí ze známého prostředí. Opustit toto místo je samo o sobě určitým stresovým zážitkem, který s sebou přináší nejen obavy o další budoucnost, ale také pocit nejistoty a vytržení. Současně však může nabízet nové možnosti a příležitosti. Rozhodnutí opustit svoji rodnou zem bylo pro moje respondenty jakýmsi vyústěním a řešením životních situací.

Jednou skupinou byli respondenti, kteří o České republice věděli před samotným přestěhováním něco málo informací a měli za to, že zde dostanou nejen oni, ale také členové jejich rodiny lepší startovací podmínky pro další život. Jejich rozhodování bylo dlouhodobé a provázelo určité obavy o začlenění do společnosti, která je proti rodné zemi tak jiná.

„Českou republiku jsem znal od mých klientů z cestovní kanceláře vlastně jsem na začátku ani neuvažoval o trvalém přestěhování, to vyplynulo časemnebylo to určitě náhlé rozhodnutí, že bych se ráno vzbudil a řekl si, že jedu do Česka zvažoval jsem to kvůli rodině, jako podmínky pro život.“ (Muž A)

Dalším podstatným faktorem pro přestěhování se do České republiky bylo udržení rodiny, v momentě, kdy jeden z partnerů byl Čech a odmítl žít v rodné zemi svých respondentů. V případě mých respondentů šlo o muže – muslimy, kteří si vzali za ženu Češku a ta odmítala žít v muslimské zemi z vícero důvodů.

„Moje manželka je Češka, po svatbě jsme uvažovali, kde budeme žít Já jsem chtěl v rodné zemi, ale manželka to odmítla nechtěla přijít o rodinu, taky o práci Česko bylo pro mě přijatelnější než pro ni Maroko.“ (Muž B)

„Seznámil jsem se se současnou manželkou, která je Češka, proto jsme se rozhodli žít v Česku pocházím z Turecka, ale odešel jsem za lepšími podmínkami.“ (Muž C)

Jednou z respondentek byla také studentka, která v České republice studovala a tuhle zemi si zamilovala natolik, že se rozhodla pro trvalé přestěhování. Do republiky přijela sama v rámci studentského programu Erasmus, aniž by se blíže seznámila s životem tady. I přes rodnou zemi v Turecku, se považuje v současné době za právoplatnou občanku České republiky.

„Na vysoké škole jsem měla možnost studovat jeden semestr v České republice, v Olomouci hned jsem si toto místo zamilovala už jsem tu pak zůstala a teď jsem jedna z vás.“ (Žena B)

Jen velmi malá skupina lidí žije v jakési izolaci bez vazeb na rodinu. Ať už jde o rodinu, ve které jedinec vyrůstá nebo nově vytvořenou rodinu s partnerem. Ve svých rozhovorech jsem se proto zcela přirozeně dotkla tématu rodiny a jejího fungování v rámci mého tématu. Můj zájem o rodinnou symbiózu se odvíjel ve dvou rovinách. Tou první bylo vnímání samotného přestěhování se partnerem či partnerkou respondenta a případně i jejich dětí. Primární rodina byla zcela přirozeně ovlivněna rozhodnutím respondenta o přestěhování nejzásadněji.

„přijela jsem do České republiky za manželem on tady pracoval. Původně jsme plánovali společný život v mojí nebo jeho zemi, ale ekonomická situace ani v jedné z těchto zemí

není příliš dobrá, a proto mě manžel přesvědčil, že už vzhledem k plánovanému dítěti bude lepší život v Evropě.“ (Žena C)

„několikrát jsem Českou republiku navštívil a přišla mi jako zajímavé místo na začátku jsem neuvažoval o trvalém přestěhování, to nějak vyplynulo časem zvažoval jsem to kvůli rodině, jako podmínky pro život a možnosti, nejen moje, ale všech členů rodiny.... děti řešily hlavně kamarády, že jdou od nich pak ale stěhování vzaly trochu jako dobrodružství.“ (Muž A)

Druhý pohled byl v rovině širší rodiny, rodičů a sourozenců mých respondentů. Vystěhování se ze země může být širší rodinou přijato mnohdy negativně, dochází k přetrhání vazeb a člověk současně ztrácí určitou jistotou, kterou mu rodina přináší. Vzhledem ke skutečnosti, že u mých respondentů došlo ke změně bydliště vzdáleného od rodné země stovky kilometrů, došlo zcela automaticky k omezení rodinných vztahů.

„moji rodiče nebyli moc rádi, chtěli, abychom se usadili v Uzbekistánu bylo to pro ně těžké, ještě náročnější je to teď s dítětem, prarodiče ho vídají jen jednou do roka a při každém odjezdu o nich vidím, jak jim loučení s vnučkou trhá srdce.“ (Žena C)

Někdy může být nesouhlas rodiny natolik zásadní, že dojde k úplnému zpřetrhání dosavadních vazeb, náprava pak nebývá jednoduchá, mnohdy je již nemožná.

„moje rodina mě víceméně zavrhla ...s mojí manželkou si moc nesedli, je na ně příliš emancipovaná a samostatná Zkrátka rodina nesouhlasí s tím, že jsem štěstí našel tady, dokonce ještě nikdy neviděli ani moje děti, to mě mrzí nejvíc.“ (Muž C)

V mých rozhovorech jsem však také objevila rodiny, které stěhování svých nejbližších podporovaly, a i přes vědomí dlouhého odloučení, vnímaly pozitivní momenty změny bydliště. Viděly v tom lepší příležitost k dalšímu životu, chápaly touhu po změně, kterou moji respondenti měli.

„širší rodina nás podpořila, věřili tomu, že se můžeme mít líp, než když zůstaneme v Makedonii ...nevěděli jsme, kdy se budeme moct zase potkat, ale všichni stáli při nás a podporovali nás.“ (Žena A)

5.2 Pomocná ruka

Když člověk přijde do země, která není jeho domov, objevují se situace, které mohou zkomplikovat samotný proces zařazení se do společnosti. Jako velmi zásadní se může jevit jazyková bariéra, která celý proces integrace znesnadňuje. Svoje respondenty bych rozdělila do dvou základních skupin, jejich příslušnost k jedné či druhé skupině podstatně ovlivňuje

integraci. První skupinou jsou respondenti, kteří mají partnera Čecha a jejich zařazení provází méně problémů a nejistot. Opora v partnerovi, který se v zemi orientuje, dokáže se dorozumět, má určité rodinné zázemí, to vše lze označit za posilující faktory samotné integrace.

„ze začátku mě živila manželka, vyřízení povolení trvá dlouho a v této době nemůžete pracovat, nemáte nárok ani na žádné hmotné dávky tím, že tady byla ta podpora rodiny, tak jsme nebyli v situaci, kdy bychom potřebovali pomoc státu.“ (Muž B)

Podobně usnadněný start, dá-li se to takto říct, měli ti respondenti, kteří, ač oba partneři byli cizinci, mají v České republice příbuzné, kteří jim dokázali podat pomocnou ruku v okamžicích jejich začátků.

„pomáhali nám manželovi příbuzní, věci na úřadech s námi vyřizovali oni. Jsou Češi, nevím, jak bych se ze začátku domluvila manžel měl domluvenou práci u svých příbuzných, tím to bylo všechno snadnější.“ (Žena A)

Druhou skupinou byli respondenti, kteří si vybrali pro svůj budoucí život Českou republiku, aniž by tady měli nějaké rodinné vazby. Tato skupina byla, dle mého mínění, v naprosto jiné situaci, která byla složitější a jistě náročnější. Všichni respondenti, kterých se tato situace dotýkala, se shodli na několika společných aspektech samotné integrace. Tím nejzásadnějším bylo dle jejich sdělení neznalost jazyka, která se jevila jako velmi problematická. Bylo pro ně překvapením, jak málo lidí v České republice hovoří anglicky, i na místech, která jim měla nabídnout pomocnou ruku, což je velkých paradoxem.

„největším problémem byla jazyková bariéra, především při jednání v úředních záležitostech, nějak automaticky jsem předpokládal, že například angličtina je běžným jazykem, se kterým se budu moct domluvit všude...na úřadech vlastně anglicky hovoří jen velmi málo úředníků, další jazyky ani nebudu zmiňovat, to byl velký problém.“ (Muž A)

„anglicky umím, ale tady se anglicky nemluví nebo jsem neměla dobrou odezvu.“ (Žena A)

Dalším problémem je velká byrokracie, na kterou si moji respondenti také stěžovali. K získání práce a tím zdroje příjmů je nutné absolvovat úřední kolečko, které je dlouhodobou záležitostí. V tom momentu se respondenti ocitají v nejistotě, především ekonomické. Nejasná budoucnost má za následek velkou psychickou zátěž všech zúčastněných.

„podporu od státu dostanete až ve chvíli, kdy máte povolení k pobytu, je to ale neskutečně zdoluhavé vím, že cizincům pomáhají nějaké neziskovky, ale blíž jsem to nezjišťovala.“ (Žena C)

„na většinu pomoci máte nárok až po získání povolení k pobytu, což může trvat měsíce, a to i v případě sloučení rodiny, překvapilo mě to, protože je tady hodně cizinců, nejen od nás,

ale obecně sem jezdí hlavně lidi z východu a dostanou se sem a pak neví, jak se třeba uživit, protože nedosáhnou na žádné dávky.“ (Muž B)

U dvou respondentů se objevila zmínka o neziskových organizacích, které mají pomáhat cizincům v začleňování do společnosti. Žádný z mých respondentů však jejich služeb nevyužil, což lze chápat z více pohledů. Je za tím malá angažovanost neziskových organizací či nezájem o tyto služby u mých respondentů?

V Olomouckém kraji není žádná nezisková organizace, která by byla primárně zaměřená na cizince a snažila se jim ulehčit proces začlenění do společnosti.

5.3 Žít spolu nebo vedle sebe

Začlenění cizinců do majoritní společnosti je ideálním výsledkem integračních politik všech států. Tento proces však s sebou přináší mnoho konfliktních situací, které mohou plynulost tohoto procesu narušit, případně zablokovat. Musím připustit, že moji respondenti pocházejí z kultur, které vzbuzují zcela automaticky určité obavy o průběh procesu včlenění. Muslimové a jejich vyznání jsou řadou spekulací a dohadů, které již předem určují jakýsi směr budoucí integrace. Někteří mí respondenti nemají problém s majoritní společností a mají v ní dokonce přátele, zatímco ti další se drží spíše ve své komunitě a společnost Čechů nevyhledávají, ať už k tomu mají důvody jakékoli. Žijí tak v cizí zemi, přesto mají ke své kultuře skrze komunitu poměrně blízko. Lze pouze polemizovat o tom, zda je tato oddělenost od majoritní společnosti žádoucí.

„spíše se držím lidí z naší komunity, jsou mi bližší názory, máme stejný pohled na svět, už kvůli mému oblečení se mimo naši komunitu nemám možnost moc často pobavit s někým jiným jsou tam bariéry, oni nechápu mě a já asi nechápu dost dobře je.“ (Žena A)

„z práce mám několik českých přátel, snažíme se zapadnout do společnosti, ale stejně si více rozumíme s lidmi ze stejné komunity. Je to asi přirozené, přišel jsem do Česka jako dospělý, už jsem měl v sobě zažitě zvyklosti, myšlenky a směr života tady vnímám ten rozdíl mezi sebou a dětmi, které nemají tu přirozenou inklinaci ke komunitě.“ (Muž A)

„moc arabských přátel tu nemám, díky manželce se pohybujeme spíše v rámci majoritní společnosti, na sociálních sítích se objevují skupiny arabských přistěhovalců, kteří jsou i třeba v okolí, ale nemám tu potřebu je navštěvovat a scházet se.“ (Muž B)

Silná soudržnost se skupinou lidí stejného vyznání a kulturního zakořenění je tak mnohem více patrná u těch respondentů, kteří nemají partnera z České republiky a dostávají se tak do společnosti Čechů mnohem obtížněji, než je tomu ve smíšeném manželství. Nejen

jazyková bariéra, ale také určitý ostych, oboustranné nepochopení či odlišný pohled na život tento proces znesnadňuje. Cesta cizinců se tak do majoritní společnosti klikatí vícero obtížemi a otázka změny tohoto přístupu je nasnadě.

Jedním z nepříjemných jevů, se kterými se může cizinec po přestěhování do cizí země setkat, je rasismus a další projevy nepřijetí ze strany majoritní skupiny. Nejedná se samozřejmě pouze o cizince žijící v naší zemi, ale problémy negativního přijímání zažívají i skupiny obyvatel žijící trvale v České republice. Jsou prostě odlišní, ať vzhledem či myšlením, a tím jsou více ohroženi tímto fenoménem. Na téma odmítání a rasismu jsem se zeptala i svých respondentů. Žádný z nich neprožil nějaký vyhrocený konflikt či přímo napadení ze strany majoritní skupiny, přesto se občas setkají s poznámkou na skutečnost, že jsou cizinci.

„ano, jako muslimka chodím zahalená a s nesouhlasnými pohledy se setkávám dost často, Češi nechápou, že je to můj způsob života, že jsem tak byla vychovaná a nedovedu si představit, že tohle všechno odložím jenom proto, že žiju jinde.“ (Žena A)

„jako Turek jsem tmavší pleti, takže se mi stane, že mě cizí člověk nazve cikánem, už jsem si zvykl, ale příjemné to není ... dětem jsme ale pro jistotu dali kromě tureckých i česká jména, aby zvlášť ve škole moc nevybočovaly z davu.“ (Muž C)

„ne, naštěstí neseťkal, asi je to dané tím, že mám manželku Češku a nejsem vnímaný jako úplný cizinec ... náš obraz ale ve zpravodajství dobrý není, přitom ve skutečnosti naše víra není nic, čeho je potřeba se bát ... nechci po manželce, aby chodila zahalená, nedělám nic, co by mohlo vzbuzovat obavy, kromě toho, jak vypadám, tím se odlišuju od místních.“ (Muž B)

5.4 Lepší, horší ... jsme jiní

Střet kultur je zcela přirozeně provázen řadou nedorozumění a uvažování o způsobu života, na který jsme zvyklí a který vidíme u jiných. Po přestěhování do nové a nám cizí země se tak jedinec střetne s realitou místních obyvatel, která pro nás může být v lecčem k nepochopení. Moji respondenti se přestěhovali do země, která se jejich kultuře příliš nepodobá, a tak i oni zažívali ten střet kultur v realitě běžných dní. I když někteří z nich o České republice mnoho věděli, objevily se momenty, které je překvapovaly, ať v rovině pozitivní či negativní. Na otázku „Co Vás nejvíc překvapilo – jak pozitivně, tak negativně?“ se mi tak dostávalo velmi rozdílných odpovědí.

Češi jsou z pohledu mých respondentů například málo usměvavým národem, pijí hodně alkoholu, neznají cizí jazyky a příliš nedbají na rodinnou soudržnost.

„negativní mi přijde přístup lidí tady, nejsou moc usměvaví a k nám cizincům jsou hodně odmítaví nebo uzavření, nechtějí se s námi moc bavit, někdy se nás hodně straní.“ (Žena A)

„překvapilo mě také to, že lidé hodně páchnou, hlavně muži, třeba když jedete v autobuse je to dost cítit ...taky je tady hodně nevěřících, tolik snad není v žádné jiné zemi, jako by tady náboženství neexistovalo.“ (Muž C)

„Češi nejsou v rodinách moc soudržní, my se doma neustále scházíme, večeríme spolu, chodíme na pikniky i vzdálenější příbuzní se vídají, bratrance a tety a všichni prostě... Češi nejsou moc srdeční, jako jsou lidi u nás, myslím jako v Tunisku.“ (Muž A)

„negativně mě překvapilo, kolik se tady vypije alkoholu, všude kam přijdete vám pořád nabízí alkohol a když si nedáte, tak na vás koukají divně.“ (Žena B)

I přes zmíněná negativa našli moji respondenti i spoustu pozitivních věcí, které se jim na Čechách líbí a oceňují je.

„pozitivně mě překvapila předškolní péče, v Čechách jsou velmi dobře vybavené školky a programy pro děti ...u nás je školek málo, státní jsou dost nedostupné a soukromé zase příliš drahé, mnoho dětí se proto s výukou setká vlastně až po nástupu do školy ...taky funguje tolik kroužků, tolik zájmových skupin.“ (Žena C)

„Češi jsou velcí sportovci, to mě hodně překvapilo ...v Maroku je velmi populární fotbal ...žádné jiné sporty neprovozujeme ...Češi hodně chodí po výletech ...taky jsme si oblíbili chození na houby, to u nás taky nikdo nezná ...taky jsem byl překvapený z toho, kolik lidí tady má doma psa nebo kočku, to u nás není zvykem, nikdo z mých známých v Maroku vlastně psa nikdy neměl.“ (Muž B)

„pozitivní je celá republika, myslím jako příroda tady, všude je spousta zeleně, i ve městě nebo stačí třeba jet jenom kousek za město a tam už je hned les ... taky je tady spousta možností, jak trávit volný čas, jak v přírodě nebo i třeba v kině nebo v divadle.“ (Žena A)

Je tedy patrné, že i přes mnohé kulturní rozdíly a odlišné způsoby myšlení, je pro cizince Česká republika ve spoustě věcí zajímavá. Moji respondenti postupně přebírali za své některé činnosti, především způsob trávení volného času, které jim byly sympatické a dokázali se s nimi ztotožnit. Je zřejmě naprosto pochopitelné, že se objevily věci, přes které se nemohou přenést a jsou jim naprosto cizí, což je dáno právě odlišností kulturního prostředí, ve kterém moji respondenti vyrůstali.

5.5 Střet s realitou

Pokud se kdokoliv z nás rozhodne, že se přestěhuje do cizí země, má svoje důvody, proč si zvolil právě tu konkrétní zemi a má o této zemi určité představy. Pokud znám někoho, kdo tam žije, dostane se mi zcela jistě dostatečného množství informací, přesto v realitě běžného života může vše vypadat naprosto odlišně. Ještě větší rozčarování můžeme zažít, pokud si o místě, kam se chceme přestěhovat, pouze čteme z knih nebo internetu. Podobné rozčarování zažili i moji respondenti po přistěhování se do České republiky.

„musím přiznat, že jsem měl představy trochu zkreslené, nejvíc mě zklamala hlavně byrokracie, jakékoliv vyřizování na úřadech strašně trvá, čekal jsem, že Evropa bude v tomhle více pokročilá.“ (Muž B)

„musel jsem svoje představy velmi radikálně opravit ...při turistické návštěvě nebo ze sledování videa člověk vidí jenom to krásné, ale skutečný život je jiný ...není to jen otázka Česka, tady ten náraz reality by člověk zažil, i kdyby se přestěhoval jinam ...třeba kdybyste vy přijela k nám.“ (Muž A)

„představa byla asi více idealizovaná, měl jsem zkušenosti ze západní Evropy, ale tady to tak nefunguje, Češi mají nějaký zvláštní systém snad na všechno.“ (Muž C)

Jedna z respondentek měla z přestěhování a života u nás velké obavy, zpětně však přiznává, že se bála zbytečně a Česká republika se jí jeví jako velmi pěkné místo k životu, nejen pro ni samotnou, ale především pro děti, které se narodí v České republice.

„spíš jsem se obávala, do čeho jdeme ...teď poznávám, že se nebylo čeho bát, Česká republika je hezké místo, líbí se mi tady, máme větší možnosti, i naše děti je budou mít.“ (Žena A)

Zvláštním tématem rozhovorů bylo náboženství, které je přirozenou součástí muslimských zemí. V České republice mohou praktikující věřící navštívit mešitu v Praze či v Brně, další města mají k dispozici jiné druhy modliteben, než je klasická mešita. Moji respondenti byli všichni z Olomouce, kde mešita k dispozici není, proto byl jeden z mých dotazů směřován na otevřenost občanů České republiky k jiným druhům vyznání a absenci mešity v Olomouci. Dle mých respondentů nejsou Češi příznivci islámu a obecně mají pocit, že jako národ nejsme příliš věřící. Náboženství zde není věcí veřejnou, alespoň mí respondenti mají takový pocit. V muslimských zemích jsou hromadné a veřejné modlitby, kde se schází celé velké komunity, pokud je v zemi většinovým náboženstvím právě islám, dochází ke hlasitému svolávání k modlitbě několikrát denně.

„náboženství jako by tady skoro nebylo, nikde se o něm nemluví, ani ve školách žádná výuka není ...já jsem muslim, jinými slovy každý muslim je podle vás špatný nebo dokonce násilník a vrah ...pro vás jsme teroristi, o Islámu nikdo nic neví, ale všichni ví, že je špatný ...lidem chybí všeobecný kulturní rozhled.“ (Muž C)

„nechci zobecňovat, ale myslím, že moc ne, z těch, co věří, není moc praktikujících věřících ...u nás se víra předává v rodinách ...tady si každý hledá cestu sám.“ (Žena B)

„myslím si, že pokud se nějaký projev vyznání nedotkne přímo jednotlivce, tak je jim to jedno ...Češi jsou ateisti a o víře se moc nemluví ...když už někdy vyjde najevo moje víra, jsou lidé, kteří se zajímají, jak je to s islámem doopravdy, jestli je vážně takový, jako se prezentuje v médiích.“ (Žena C)

„možná k jiným ano, ale zdá se mi, že konkrétně islám tady spousta lidí považuje za velmi nepřátelské náboženství ...mají z muslimů strach, že v televizi třeba slyší, jak nepřátelská je tato komunita.“ (Žena A)

Islám, tak jak je mnohdy prezentován na sociálních sítích a v médiích, může být vnímán velmi kontroverzně. Sami respondenti výše příznávají, že se setkali s odmítáním islámu, aniž by se lidé blíže zajímali o podstatu tohoto náboženství. Určitá nechuť přiblížit se a pochopit toto vyznání má nejspíš spojitost s velmi omezeným počtem mešit, které mohou muslimové v České republice využívat. V rámci naší země jsou k dispozici pouze dvě mešity a dále několik málo modliteben. Praktikující muslimové se tak musí při modlitbách spokojit mnohdy i s domácím prostředím bez společné modlitby. Někteří respondenti to považují za problém, jiní buď nejsou praktikujícími muslimy nebo jim stačí modlitbu prožít velmi soukromě v rámci svých domovů.

„bohužel, jsou jen ve dvou městech ...s přáteli z komunity se obzvlášť o svátcích scházíme na společnou modlitbu, ale alespoň modlitebnu s imámem, který by nás vedl, bychom uvítali ...jen nevím, jak by výstavbu mešity nebo modlitebny přímo v Olomouci vnímali místní lidé ...nebylo by to asi dobře.“ (Žena A)

„většinou se modlím doma, jednou jsem byl v mešitě v Brně a jednou v Praze ...o velkých svátcích jezdím do Německa k příbuzným a známým, tam chodíme do mešity společně ...pro pravidelnou modlitbu není mešita podmínkou, islám umožňuje i modlitby doma ...kdyby tady ale byla, určitě bych chodil na páteční modlitby, ty jsou z celého týdne ty nejdůležitější.“ (Muž C)

„pocházím sice ze země s převážně muslimským náboženstvím, ale nejsem praktikující věřící ...i když u nás nemají ženy do mešity zakázané chodit, tak se stejně ve velké většině modlí doma a v mešitách převažují muži.“ (Žena B)

Absenci mešity pocítují převážně respondenti – muži, kteří i v rámci své rodné země docházeli na společné modlitby častěji, než je tomu u žen. Obecně se však shodli na tom, že i kdyby nevyužívali toto místo na pravidelné setkávání, v době svátků by do mešity ke společné modlitbě zavítali. Bohužel zatím nelze předpokládat, že by se situace u nás nějak radikálně změnila a v rámci republiky by se otvírala nová centra islámského náboženství.

6 Shrnutí empirické části

V této části své bakalářské práce shrnu všechna data, která jsem v rámci svého výzkumu získala a současně odpovím na jednotlivé výzkumné otázky, jejichž podobu jsem objasnila na počátku své empirické části. Předmětem mé bakalářské práce byli muslimové a způsob, jakým probíhá proces jejich začleňování do společnosti.

Hlavní výzkumná otázka byla formulována následovně: *Jak vnímají muslimští imigranti žijící v Olomouci českou společnost?*

Hlavní výzkumná otázka byla dále rozčleněna do čtyř specifických výzkumných otázek a odpovědi na tyto otázky předkládám v následujícím textu.

6.1 SVO1: Jaké jsou důvody muslimů žijících v zahraničí pro volbu České republiky jako místa pro život?

Ve své bakalářské práci jsem oslovila muslimy žijící v České republice, konkrétně v Olomouci, kam se přestěhovali z velmi rozmanitých důvodů. V podstatě jsem svoje respondenty rozdělila na dvě základní skupiny, podle primárního důvodu k přestěhování do České republiky.

První skupinou byli ti respondenti, kteří zvolili Českou republiku jako místo pro další život z důvodu sloučení rodiny, respektive šli za partnerem, který byl Čech a odmítl žít v rodné zemi svých respondentů. Z rozhovorů jsem neměla pocit, že by toto rozhodnutí vnímali jako něco stresujícího. Našli si partnera z České republiky a přestěhování bylo očekávatelným vyústěním vztahu. Před samotným stěhováním došlo mezi partnery ke shodě, že Česká republika bude vhodnější místo pro život.

Druhá skupina byla složena z respondentů, kteří neměli přímé rodinné vazby na Českou republiku. Naši zemi znali z vyprávění a jevila se jim jako dobré místo pro nové začátky. Samotné přestěhování u těchto respondentů trvalo delší dobu, více zvažovali svoje možnosti a případná negativa, která mohou z tohoto rozhodnutí vyplynout. Přesunout se, mnohdy i s dětmi, do země, která je mi cizí a nevím, co mě v ní čeká, je velmi odvážné rozhodnutí, které stojí spoustu úsilí. Sami respondenti přiznávali, že se obávali toho, co jim změna přinese, jak budou reagovat členové rodiny, co mohou v nové zemi očekávat. Často zde byla jazyková bariéra, která celý přesun velmi komplikuje. Přesto se k tomuto kroku rozhodli, i přes všechny pochybnosti, kterým čelili. Nejčastěji zazníval argument, že to dělají kvůli lepším podmínkám k životu, kvůli lepším možnostem pro děti.

Ať už byly důvody pro takový radikální krok jakékoliv, považuji za nutné zmínit, že tento nelehký krok všichni ti, se kterými jsem dělala rozhovory, zvládli velmi dobře. Zpětně svoje odhodlání komentují úsměvem se zmínkou o jakési naivitě, se kterou se do stěhování pustili. Přesto jsem od žádného z nich neslyšela, že svého rozhodnutí litují a zachovali by se jinak.

6.2 SVO2: S čím se museli potýkat muslimové po přistěhování do České republiky?

Nejčastěji zmiňovaným problémem, který museli moji respondenti překonávat, byla jazyková bariéra. Většina z nich zcela automaticky předpokládala, že vystačí se znalostí anglického jazyka, který je využíván globálně. Někteří se proto ocitli v situaci, kdy pro ně bylo velmi problematické vyřídit úřední záležitosti, zajistit si práci, zapadnout do majoritní společnosti. Neznalost anglického jazyka kritizovali především na úřadech, kde tak nemají cizí státní příslušníci takřka šanci něco vyřídit. Obecně mají za to, že Češi nejsou moc znalí cizích jazyků a je proto těžké navazovat kontakty. Moji respondenti si jsou vědomi toho, že existují v rámci České republiky neziskové organizace, které by jim s jejich problémy mohly pomoci, oficiálně se však se žádný z mých respondentů na tyto organizace neobrátil.

Jako další problém byla zmíněna byrokracie, která je v naší zemi velmi složitá. Než se člověk dostane do stádia, že má vyřízené povolení k pobytu a tím se mu otevírají brány k získání práce, trvá to velmi dlouho a v té době se může člověk ocitnout v složité situaci. Mezi mými respondenty nebyl nikdo, kdo se ocitl přímo v existenčních problémech, přesto na tuto zkušenost upozorňovali. Bylo pro ně překvapením, že i v případě sloučení rodiny trvá celý proces velmi dlouho. Dva z mých respondentů měli za manželku Češku, i oni se však museli podrobit celému úřednímu kolečku, které pro ně bylo v některých momentech nepochopitelné. Dle jich pohledu je přece naprosto zřejmý důvod, pro který si zvolili Českou republiku jako svůj nový domov.

Změna bydliště sebou přináší nejen praktické záležitosti zmíněné výše, ale jde také o velkou psychickou zátěž. Odloučení od rodiny, stesk po domově, přátelích, zvycích ... to všechno bylo přítomno i u mých respondentů. Muži se s touto psychickou nepohodou srovnali dle vedených rozhovorů snáze, než tomu bylo u žen. Ty se často vracely v rozhovoru k rodině, kterou nechaly v rodné zemi. Upozorňovaly na velmi pevná rodinná pouta, která jim dodávala jistotu a sílu. Těžce nesly toto dlouhodobé odloučení, jelikož jejich rodné země jsou stovky kilometrů od současného bydliště. Omezení kontaktů s rodinou pociťovaly nejen ony, ale také rodiny, které opouštěly. Jedna respondentka zmiňovala výtky rodičů, že vidí velmi málo svoji

vnučku. Muži byli v této oblasti více pragmatičtí a viděli především pozitiva v této změně – lepší podmínky pro život, finanční ohodnocení, nové možnosti.

6.3 SVO3: Jaký je postoj české společnosti vůči muslimům?

Češi jsou pro mé respondenty národ poměrně uzavřený a nekontaktní. Také velmi obezřetný k cizincům, kteří se zde rozhodnou žít. Přitom mají pocit, že v České republice žije velké množství cizinců a Češi by na jejich přítomnost již mohli být připravení.

Z pohledu mých respondentů je určitá odtažitost dána nejspíš také jejich vyznáním a vizuální stránkou. Nejen tmavší pleť, ale také specifický oděv pro muslimskou komunitu vnímají Češi s ostražitostí. Dle mých respondentů je to dáno především mediálním obrazem muslimů, který je veřejnosti předkládán. Vidí v nich zcela automaticky teroristy a vyvolávají v nich obavu. Přitom Islám je velmi zajímavé náboženství a je škoda, že o něm Češi tak málo vědí. Extremistická část muslimského obyvatelstva tak ukazuje obraz, který je přiřazen všem muslimům.

Specifický způsob oblékání vyvolává negativní reakce, zahalení muslimských žen není pro Evropany pochopitelné. Jedna z mých respondentek si je vědoma negativního vnímání jejího oděvu, přesto jeho nošení považuje za přirozené a nutné. Její vyznání, zvyky a kultura jsou pro ni natolik podstatné, že si nedovede představit, že by se přestala zahalovat jen proto, že nyní žije v zemi, která není muslimskou. Dle jejího pohledu to není o výběru, ale o vnitřní víře a přesvědčení. Češi tyto důvody nejspíš úplně nechápou, vidí v nich nebezpečí a bojí se neznámého.

Nepřijetí muslimské minority vnímají mí respondenti i z toho, jak omezené mají možnosti společných modliteb, které jsou pro většinu z nich naprosto zásadní. V České republice jsou pouze dvě mešity a několik málo modliteben. Většina muslimů se tak oddává modlitbám v domácím prostředí, přitom většina z nich přiznala, že pokud by měli možnost, tak alespoň o svátcích společné modlitby využijí. Stavba mešity je však provázána negativním ovzduším majoritní společnosti, a proto sami respondenti sdělují, že postavit mešitu přímo v Olomouci, kde žijí, by nebylo dobré a vyvolalo by to zbytečné konfliktní situace. Jsou tak nuceni jezdit do vzdálenějších míst, případně se modlit doma, což islám umožňuje.

6.4 SVO4: Jaký pohled mají muslimové na Českou republiku a její obyvatele?

Každý z mých respondentů o České republice něco věděl, někteří víc, jiní méně, přesto po přestěhování byl střet s reálným životem tady v mnoha případech odlišný od prvotního očekávání. Když se člověk ocitne uprostřed společnosti, která je svojí kulturou a životním stylem tak odlišná od jejich rodné země, tak musí téměř vždy dojít k jistým třecím plochám.

Mým respondentům přijde Česká republika jako velmi krásné místo, především díky množství zeleně, která se zde nachází. Obdivují a podivují se nad trávením volného času majoritní společnosti. Výlety, jízda na kole a sport obecně byl pro moje respondenty velmi překvapující. Shodli se na tom, že v jejich zemích se moc nesportuje, snad je to dáno jinými klimatickými podmínkami, přesto si náš styl života velmi oblíbili. Přiznávají, že chodí na výlety, houby, oblíbili si chalupaření. Také oceňují rozmanité možnosti trávení volného času, k dispozici mají kina, divadla, zájmové kroužky. Právě zájmové kroužky jsou především pro rodiče dětí obdivuhodné. Děti mohou dělat vše, co by rády. Stejně tak vyzdvihují naše školství, které je bezplatné a současně kvalitní, což není zcela automatické. Ve většině muslimských zemí je školství státní a soukromé. Na státní školy je velký převis a jejich kvalita není vždy dobrá a školy soukromé si zase běžný občas nemůže dovolit. Proto velmi pozitivně kvitují náš školský systém, který je přístupný všem.

Na druhé straně se objevily momenty, které moji respondenti vnímali negativně. Jedním z těchto negativních zkušeností je pití alkoholu, nejen jeho množství, ale také místa, kde Češi pijí. Pro většinu z mých respondentů je nepřijatelné pití alkoholu na veřejnosti a opíjení se. Zde se alkohol nabízí všude a všem, aniž by někdo očekával, že daný jedinec nepije. Nepít alkohol je tady určité stigma, což moji respondenti nechápali. Dát si pouze čaj se zdá být nepatřičné a je to přijímáno s podivem. V muslimských zemích se alkohol pije obecně velmi málo a nikdy na veřejnosti.

Dalším překvapivým faktorem byla víra a její malá propagace. Například není víra součástí školství, dětem se tak víra předává pouze v rodinách. O víře se v naší společnosti příliš nemluví, je to pro Čechy intimní téma. V muslimských zemích je víra věcí veřejnou, hlasité svolávání ke společným modlitbám je běžnou součástí života. Z české společnosti mají moji respondenti pocit, že zde moc věřících není nebo alespoň se ke své víře veřejně nehlásí.

Závěr

Téma mé práce je Integrace muslimů v Olomouci – vnímání české společnosti muslimskými imigranty. Cílem práce bylo zjistit, jak vnímají muslimové žijící v Olomouci Českou republiku a její obyvatele. Práce je rozdělena na konceptuální a výzkumnou část. V konceptuální části jsou charakterizovány následující pojmy: islám a muslim, islámská kultura a rodina, muslimové v ČR, integrace, integrace muslimů a její specifika, integrační politika a sociální práce s imigranty v ČR. V této části je popsáno také pojetí a chápání rodiny muslimy a významem tohoto pojmu v islámské kultuře. Je zde také popsána integrační politika České republiky a možnosti a specifika sociální práce s imigranty v České republice. Dále jsou v konceptuální části také shrnuty názory majoritní skupiny na muslimské migranty v České republice, které jsou pro muslimy důležité pro přijetí do společnosti. V neposlední řadě je zde také poukázáno na proces, jakým je islám prezentován v českých školách.

Druhá, empirická část, je věnována výzkumu, který se opírá o část konceptuální. Výzkum byl proveden na základě rozhovorů s muslimy žijícími v Olomouci, kteří prošli procesem migrace z rodné země do České republiky. Jako způsob výběru výzkumného vzorku byla zvolena metoda záměrného výběru a kritériem výběru byla příslušnost ke skupině muslimů žijících v Olomouci. Hlavní výzkumná otázka zněla: Jak vnímají muslimští imigranti žijící v Olomouci českou společnost? Hlavní výzkumná otázka je rozložena do čtyř specifických výzkumných otázek.

Výzkum prokázal, že muslimové vnímají naši společnost v mnoha ohledech jako velmi rozdílnou. Často se objevovaly názory, že u nás funguje malá soudružnost rodiny, respondenti poukazovali také na velkou byrokracii ve srovnání se zeměmi, ze kterých přicházejí. Značné problémy osloveným respondentům činil jazyk, jazyková bariéra jim znesnadňovala jednodušší integraci do společnosti. Na druhou stranu uváděli, že Česká republika jim nabízí (z jejich pohledu) lepší životní podmínky. Celkově muslimové pozitivní vlivy vnímají jako podstatnější a neuvažují o změně místa bydliště či návratu do své rodné země.

Muslimské imigranty lze považovat za ohroženou skupinu, a to hned z několika důvodů. Jsou to především důvody ekonomické a sociální. Moje skupina oslovených respondentů byla z ekonomického pohledu určitým způsobem specifická, protože nebyli závislí na sociálních dávkách a měli předem zajištěné nejen ubytování a ve většině případů také práci. Přesto při jednání s úřady pocítovali velký problém v jazykové bariéře. Z výzkumu dále vyplynulo, že nikdo z oslovených respondentů nevyužil žádné pomoci sociálních pracovníků a snažil se zorientovat sám, případně s pomocí rodiny, podle nastalých skutečností. V Olomouci bohužel

nejsou žádné neziskové organizace pomáhající muslimským imigrantům, což vnímám jako velkou výzvu pro sociální práci s migranty v České republice. V této oblasti by se sociální pracovníci měli v první řadě vyrovnat s jazykovou bariérou, která stojí na počátku vzájemného porozumění.

Z pohledu integrace je důležité nejen to, aby cizinci pochopili fungování majoritní společnosti, ale také interkulturní vzdělávání majority, která mnohdy přistupuje k cizincům s určitými obavami a negací. Nejde pouze o to, začlenit jedince do společnosti, ale také připravit společnost na skutečnost, že zde žije poměrně početná skupina imigrantů, kteří se vyrovnávají s řadou problémů a je nutné jim jejich cestu usnadnit.

Bibliografie

- DVOŘÁKOVÁ, Jitka, HERVERTOVÁ, Vojtěška, HORSKÁ, Jana, MOUREČKOVÁ, Helena. 2008. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-097-3.
- GAVORA, Peter. 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HÁJEK, Marcel a Chaarif BAHBOUH. 2016. *Muslimský pacient*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5631-8.
- HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
- KREBS, Vojtěch a kol. 2015. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-921-2.
- KŘÍKAVOVÁ, Adéla. 1990. *Islám: ideál a skutečnost*. Praha: Panorama. ISBN 80-7038-012-8.
- LUNDE, Paul. 2004. *Islám: víra, kultura, dějiny*. Praha: Knižní klub. ISBN 80-242-1093-2.
- MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-13-62-4.
- PASTRŇÁK, René. 2008. *Sociální práce s menšinami a migranty*. Opava: Optys. ISBN 978-80-85819-69-4.
- PAVLÍKOVÁ, Eva. 2012. *Muslimští migranti a český sekulární stát*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. ISBN 978-80-7465-018-5.
- ROVENSKÝ, Jan a kol. 2018. *Mezi mýty a minarety*. Praha: Filosofia. ISBN 978-80-7007-523-4.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TOPINKA, Daniel. 2016. *Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Praha: Barrister & Principal. ISBN 978-80-7485-115-5.

Internetové zdroje

Antidiskriminační zákon: Zákon číslo 198/2009 Sb, [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198#cast1>

Etický kodex společnosti sociálních pracovníků ČR, [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z:
http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_sspr.pdf

FRANC, Jaroslav. Ignác Veselý: Teolog mezináboženských vztahů a překladatel koránu.
2014. [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2014/04/12.pdf>

iDnes.cz/zpravodajství: Exkluzivní průzkum: Češi muslimy neznají, v rodině ani domě by je nechtěli, [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/exkluzivni-pruzkum-muslimove-v-cesku-median-islam.A180711_090945_domaci_hell

Integrace cizinců v Česku z pohledu nevládních organizací, [online]. [cit. 2021-01-18].

Dostupné z: https://www.migracnikonsorciium.cz/wp-content/uploads/2019/01/Integrace-z-pohledu-NNO_produk-t-%C4%8D.-2_EU.pdf

Korán: Korán o sexu, [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.koranoislam.cz/tema/o-sexu/>

Korán: Korán a nenávisť k nemuslimům, [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z:

<https://www.koranoislam.cz/tema/nenavist-k-nemuslimum/>

Listina základních práv a svobod: Zákon číslo 2/1993 Sb. Přepis číslo 2/193 Sb., [online].

[cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/f1471543/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu,

[online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: https://www.cizinci.cz/documents/551336/568677/Aktualizovana+KIC+a+Postup_2016.pdf/bad52999-ee65-fc0f-440f-abf64e4a8bc2

Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor azylové a migrační politiky, [online].

[cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/migracni-a-azylova-politika-cr.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky: Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území české republiky v roce 2018, [online]. [cit. 2020-12-21]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocnni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>

TOPINKA, Daniel: *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*. 2006. [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt>

Úřad pro ochranu osobních údajů: *Zvláštní kategorie osobních údajů (citlivé údaje)*, [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.uoou.cz/5-zvlastni-kategorie-osobnich-udaju-citlive-udaje/d-27274/p1=4744>

Ústředí muslimských obcí: *Historie*, [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>

ZOGATA-KUSZ, Agnieszka: *Jedna z nejvíce hated job v ČR? Práce s migranty a reakce okolí*. 2020. Časopis Sociální práce/Sociálna práca vol. 6, pp. 73 – 89. ISSN 1213-6204 (Print); ISSN 1805-885X [online]. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/article/jedna-z-nejvice-hated-job-v-cr-prace-s-migranty-a-reakce-okoli/>

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na integraci muslimů v České republice s podrobnějším popisem komunity muslimů žijících v Olomouci. Cílem této práce je zjistit, jak vnímají muslimové žijící v Olomouci Českou republiku a její obyvatele.

Práce je rozdělena na konceptuální a výzkumnou část. V konceptuální části charakterizují následující pojmy: islám a muslim, islámská kultura a rodina, muslimové v ČR, integrace, integrace muslimů a její specifika, integrační politika a sociální práce s imigranty v ČR.

Výzkumná část pak zodpovídá na otázku faktorů ovlivňujících proces integrace muslimů v ČR a jejich vlivu na život muslimů v české společnosti.

V závěru uvádím výsledky a shrnutí empirické části a celkové shrnutí práce.

Klíčová slova

islám, muslim, muslimové v ČR, integrace, integrace muslimů v ČR, migrační a integrační politika ČR

Abstract

This bachelor thesis focuses on the integration of Muslims in the Czech Republic with a more detailed description of the community of Muslims living in Olomouc. The aim of this work is to find out how Muslims living in Olomouc perceive the Czech Republic and its inhabitants.

The work is divided into conceptual and research parts. In the conceptual part I characterize the following terms: Islam and Muslim, Islamic culture and family, Muslims in the Czech Republic, integration, integration of Muslims and its specificities, integration policy and social work with immigrants in the Czech Republic.

The research part then answers the question of factors influencing the process of integration of Muslims in the Czech Republic and their influence on the life of Muslims in Czech society.

In conclusion, I present the results and summary of the empirical part and the overall summary of the work.

Keywords

Islam, Muslim, Muslims in the Czech Republic, integration, integration of Muslims in the Czech Republic, migration and integration policy of the Czech Republic